ਪੰਜਾਬ ਸਕੂਲ ਸਿੱਖਿਆ ਬੋਰਡ

ਪਾਠਕ੍ਰਮ– ਛੇਂਵੀਂ ਤੋਂ ਅੱਠਵੀਂ ਸ਼੍ਰੇਣੀ

ਸੈਸ਼ਨ–2019-20

ਵਿਸ਼ਾ ਸੂਚੀ ਛੇਵੀਂ ਤੋਂ ਅੱਠਵੀਂ ਸ਼੍ਰੇਣੀ

ਲਾਜ਼ਮੀ ਵਿਸ਼ੇ

i. ਪਹਿਲੀ ਭਾਸ਼ਾ (ਪੰਜਾਬੀ/ਹਿੰਦੀ/ਉਰਦੂ)

ii. ਦੂਜੀ ਭਾਸ਼ਾ (ਪੰਜਾਬੀ/ਹਿੰਦੀ/ਉਰਦੂ)

iii. ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ

iv. ਗਣਿਤ

v. ਵਿਗਿਆਨ

vi. ਸਮਾਜਿਕ ਸਿੱਖਿਆ

vii. ਸਿਹਤ ਅਤੇ ਸਰੀਰਿਕ ਸਿੱਖਿਆ

viii. ਕੰਪਿਊਟਰ ਸਾਇੰਸ

ਚੌਣਵਾਂ ਵਿਸ਼ਾ (ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਇੱਕ):–

1. ਡਰਾਇੰਗ
2. ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ
3. ਉਰਦੂ
4. ਖੇਤੀਬਾੜੀ
5. ਕਟਾਈ ਅਤੇ ਸਿਲਾਈ
6. ਨੀਡਲ ਵਰਕ
7. ਸੰਗੀਤ ਵਾਦਨ
8. ਸੰਗੀਤ ਗਾਇਨ
9. ਗ੍ਰਹਿ ਵਿਗਿਆਨ
10. ਨ੍ਰਿਤ (ਡਾਂਸ)
11. ਪ੍ਰਯੋਗੀ ਕਲਾ ਸਿੱਖਿਆ (ਪ੍ਰੈਕਟੀਕਲ ਆਰਟਸ ਐਜੂਕੇਸ਼ਨ)
12. ਕਿੱਤੇਵਰਾਨਾ (ਕੁੜੀਆਂ ਅਤੇ ਮੁੰਡਿਆਂ ਲਈ)!
    i. ਘਰੇਲੂ ਵਾਇਰਿੰਗ ਅਤੇ ਸਾਧਾਰਨ ਘਰੇਲੂ ਯੰਤਰਾਂ ਦੀ ਮੁਰੰਮਤ ਕਰਨਾ (ਕੁੜੀਆਂ ਅਤੇ ਮੁੰਡੀਆਂ ਦੋਹਾਂ ਲਈ)
    ii. ਟਰਾਂਜਿਸਟਰ ਨੂੰ ਜੋੜਨਾ ਅਤੇ ਮੁਰੰਮਤ ਕਰਨਾ

CLASS- VI

i. ENGLISH

Unit I Reading Skills

One seen passage and one unseen passage followed by Comprehension questions.

Unit II (Textbook)

Lessons

1. Brave Sunderlal
2. The Bangle-Seller
3. A Story from Bapu's Life
4. Sajjan, the Robber
5. Letters from A Father to his Daughter
6. The Kabuliwallah
7. Games for Fun
8. The Gift
9. Fire ! Fire !
10. Conversation

Poems

(i) Night
(ii) My Shadow
(iii) The Blind Beggar
(iv) The Clock

Unit III (GRAMMAR)

1. The Noun
    i. The Noun-Number
    ii. The Noun-Gender
2. The Pronoun
3. The Adjective
4. The Verb
5. The Adverb
6. The Tenses
7. The Preposition
8. The Conjunction
9. The Article
10. The Sentence

11. Punctuation
12. Occupations
13. Young Ones of Animals
14. Homes for All
15. Synonyms and Antonyms
16. Homophones

Unit IV (COMPOSITION)

(i) Letter Writing
(ii) Paragraph Writing
(iii) Story Writing

Translation from English to Punjabi/Hindi

1. Brave Sunderlal

1. Soon it began to thunder.
2. He ran to his father.
3. He saw a lighted lamp.
4. He ran as fast as he could.
5. He picked up the lamp.
6. He stood on the track.
7. He noticed the light.
8. Sunder was rewarded.
9. This is a true story.
10. All the passengers got down.

2. The Bangle Seller

1. Ram Lal was a bangle seller.
2. He was singing a song.
3. She was his daughter.
4. Where are they?
5. They are very pretty.
6. These are green bangles.
7. Reeta went into the house.
8. Thank you very much.
9. Have you any red bangles?
10. Please take these bangles.

3. A Story From Bapu's Life

1. I am a very poor man.
2. Children loved visiting Gandhiji.
3. Where's the money, son?
4. She makes all my clothes.
5. How many do you need?
6. Bapu thought for a moment.
7. I will ask my mother.
8. I have a very large family.

9. Bapu was right.
10. He was the head of the family.

4. Sajjan, The Robber

1. His name was Sajjan.
2. Sajjan had a big house.
3. He gave them free food.
4. Are you a true friend?
5. You cannot cheat God.
6. God will punish you.
7. Be a good man.
8. Pray to God.
9. Live like a good man.
10. Sajjan began to weep.

5. Letters From A Father to His Daughter

1. I tried to answer them.
2. I am in Allahabad.
3. England is only a little Island.
4. I am afraid.
5. There were only animals.
6. It is difficult to imagine.
7. The Earth was too hot.
8. He wrote a number of letters.
9. We must think of all countries.
10. You will find it more interesting.

6. The Kabuliwallah

1. Little Mini was five years old.
2. What do you think, father?
3. She ran to the window.
4. She was in terror.
5. They would sit and chat for hours.
6. What have you got in your bag?
7. Mini was getting married that night.
8. Give these to the little ones.
9. Mini's father took out some money.
10. Mini soon forgot her old friend.

7. Games For Fun

1. How are you?
2. We play a number of games.
3. One of them is Kabaddi.
4. Kabaddi is played in a team.
5. A line is drawn on the ground.
6. It can be played anywhere.
7. Kites are of many shapes.
8. Kite- flying needs great skill.
9. The kite paper is pasted with glue.
10. It is fun to fly kites.

8. The Gift

1. He called them one by one.
2. All the animals were happy.
3. He heard the buzz of a bee.
4. The little bee nodded its head.
5. The bee wanted a gift.
6. All animals fear them.
7. I want none of these.
8. The bee was delighted.
9. Do not be too excited.
10. Do you want a gift too?

9.Fire! Fire!

1. Fire is man's friend.
2. We need fire for cooking.
3. What will happen?
4. Everything will start burning.
5. A building is on fire.
6. Are they successful?
7. A fire engine is on the way.
8. What a relief !
9. The fire has been controlled.
10. The firemen feel happy.

10.Conversation

1. What can I get you?
2. Thank you.
3. It is ten o'clock.
4. I don't have a watch.
5. I'm very well.
6. Thanks for calling.
7. What's your name?
8. I'm ten years old.
9. I'm fond of football.
10. Where do you live?

Translation from Punjabi/Hindi to English

1. ਆਪਣੀਆਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਖੋਲੋ ।	1. अपनी किताबें खोलो।
2. ਆਪਣੀਆਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਬੰਦ ਕਰੋ ।	2. अपनी किताबें बंद करो।
3. ਦਰਵਾਜਾ ਖੋਲ ਦਿਓ ।	3. दरवाज़ा खोल दो।
4. ਦਰਵਾਜਾ ਬੰਦ ਕਰੋ ।	4. दरवाज़ा बंद कर दो।
5. ਇੱਥੇ ਬੈਠੋ ।	5. यहाँ बैठो।
6. ਇੱਥੇ ਖੜ੍ਹੇ ਹੋ ਜਾਓ ।	6. यहाँ खड़े हो जाओ।

7. ਇੱਥੇ ਨਾ ਬੈਠੋ ।	7. यहाँ मत बैठो।
8. ਇੱਥੇ ਨਾ ਖੜ੍ਹੇ ਹੋਵੋ ।	8. यहाँ खड़े मत हो।
9. ਇੱਥੇ ਆਓ ।	9. यहाँ आओ।
10.ਉੱਥੇ ਜਾਓ ।	10.वहाँ जाओ।
11.ਇੱਕ ਕਤਾਰ ਵਿੱਚ ਖੜ੍ਹੇ ਹੋਵੋ ।	11.पंक्ति में खड़े हो।
12.ਖੜ੍ਹੇ ਹੋ ਜਾਓ ।	12. खड़े हो जाओ।
13.ਬੈਠ ਜਾਓ ।	13.बैठ जाओ।
14.ਚੁੱਪ ਰਹੋ ।	14.चुप रहो।
15.ਆਪਣੀਆਂ ਕਾਪੀਆਂ ਨੂੰ ਕਵਰ ਚੜ੍ਹਾਓ ।	15. अपनी कॉपियों पर कवर चढ़ाएं।
16.ਇੱਥੇ ਦੇਖੋ ।	16.यहाँ देखो।
17.ਲਿੱਖਣਾ ਬੰਦ ਕਰੋ ।	17.लिखना बंद करो।
18.ਚੁੱਪਚਾਪ ਪੜ੍ਹੋ ।	18.चुपचाप पढ़ो।
19.ਅੰਦਰ ਆ ਜਾਓ ।	19.अंदर आ जाओ।
20.ਆਪਣਾ ਕੰਮ ਕਰੋ ।	20.अपना काम करो।
21.ਸਾਫ਼ ਸਾਫ਼ ਲਿਖੋ ।	21.साफ–साफ लिखो।
22.ਇਸਨੂੰ ਉੱਚੀ ਬੋਲਕੇ ਦੱਸੋ ।	22.इसे ज़ोर से बोल कर बताएं।
23.ਰੌਸ਼ਨੀ ਕਰੋ ।	23.रोशनी करें।
24.ਲਾਇਟ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿਓ ।	24.बत्ती बुझा दो।
25.ਬਾਹਰ ਨਿਕਲ ਜਾਓ।	25.बाहर निकल जाओ।
26.ਅੰਦਰ ਆ ਜਾਓ ।	26.अंदर आ जाओ।
27.ਫਿਰ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰੋ ।	27.फिर कोशिश करो।
28.ਕਿਰਪਾ ਕਰਕੇ ਵਾਪਿਸ ਆਓ ।	28.कृप्या वापिस आओ।
29.ਆਪਣੇ ਮਾਪਿਆਂ ਦਾ ਆਦਰ ਕਰੋ ।	29.अपने माता–पिता का आदर करो।
30.ਆਪਣੇ ਦੰਦਾਂ ਨੂੰ ਦੋ ਵਾਰ ਬ੍ਰਸ਼ ਕਰੋ ।	30.अपने दाँतों को दो बार बर्श करो।
31.ਇਸਨੂੰ ਛੱਡ ਦਿਓ ।	31.इसे छोड़ दो।
32.ਜਾਰੀ ਰੱਖੋ ।	32.लगे रहो।
33.ਚਿੰਤਾ ਨਾ ਕਰੋ ।	33.चिंता मत करो।
34.ਮੇਰੀ ਗੱਲ ਸੁਣੋ ।	34.मेरी बात सुनो।
35.ਅੱਗੇ ਵਧੋ ।	35.आगे बढ़ो।
36.ਚੁਸਤ ਰਹੋ ।	36.चुस्त बनो।
37.ਨਿਮਰਤਾ ਨਾਲ ਬੋਲੋ ।	37.विनम्रता से बोलो।
	38.आराम से करो। सहज रहो।
	39.अपनी आंखें बन्द करो।

38.ਅਰਾਮ ਨਾਲ ਕਰੋ |ਸਹਿਜ ਰਹੋ		40. इसको दोहराओ।
39.ਆਪਣੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਬੰਦ ਕਰੋ		41.मुझे अपनी कॉपी दो।
40.ਇਸਨੂੰ ਦੁਹਰਾਓ		42.खुश रहो।
41.ਮੈਨੂੰ ਆਪਣੀ ਨੋਟ-ਬੁੱਕ ਦਿਓ		43.दयालु बनो।
42.ਖੁਸ਼ ਰਹੋ		44.लड़ाई मत करो।
43.ਦਿਆਲੂ ਹੋਵੋ		45.एक दूसरे को ध्क्का मत दो
44.ਲੜ੍ਹਾਈ ਨਾ ਕਰੋ		46.आओ ! ऐसे खेलें।
45.ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਧੱਕੇ ਨਾ ਮਾਰੋ		47.अपना काम करो।
46.ਆਓ ਇੰਝ ਖੇਡੀਏ		48.बहुत अच्छा किया।
47.ਆਪਣਾ ਕੰਮ ਕਰੋ		49.कृप्या जल्दी कीजिये।
48.ਬਹੁਤ ਖੂਬ		50.भगवान का शुक्र है।
49.ਕਿਰਪਾ ਕਰਕੇ ਜਲਦੀ ਕਰੋ		51.यह एक कुर्सी है।
50.ਰੱਬ ਦਾ ਸ਼ੁਕਰਹੈ		52.यह एक मेज़ है।
51. ਇਹ ਇੱਕ ਕੁਰਸੀ ਹੈ		53.मैं एक विद्यार्थी हूँ
52. ਇਹ ਇੱਕ ਮੇਜ਼ ਹੈ		54.वह एक अध्यापक है।
53. ਮੈਂ ਇੱਕ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਹਾਂ		55.मेरे पिता जी मिस्त्री हैं।
54. ਉਹ ਇੱਕ ਅਧਿਆਪਕ ਹੈ		56.मेरी माता जी गृहिणी हैं।
55. ਮੇਰੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਇੱਕ ਮਿਸਤਰੀ ਹਨ		57.यह एक विशाल पुस्तकालय है।
56. ਮੇਰੀ ਮਾਤਾ ਜੀ ਇੱਕ ਘਰੇਲੂ ਔਰਤ ਹੈ		58.यह एक खेल का मैदान है।
57. ਇਹ ਇੱਕ ਵੱਡੀ ਲਾਇਬ੍ਰੇਰੀ ਹੈ		59.मेरे पास एक कलम है।
58. ਇਹ ਇੱਕ ਖੇਡ ਦਾ ਮੈਦਾਨ ਹੈ		60.उसके पास एक नई बोतल है।
59. ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਇੱਕ ਕਲਮ ਹੈ		61.आज बहुत गर्मी है।
60. ਉਸਦੇ ਕੋਲ ਇੱਕ ਨਵੀਂ ਬੋਤਲ ਹੈ|	62. यह एक अच्छा दिन है।
61. ਅੱਜ ਬਹੁਤ ਗਰਮੀ ਹੈ		63.बूँदाबाँदी हो रही है।
62. ਇਹ ਇੱਕ ਵਧੀਆ ਦਿਨ ਹੈ		64.वर्षा हो रही है।
63. ਬੂੰਦਾ-ਬਾਂਦੀ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ		65.यह एक सुंदर चित्र है।
64. ਵਰਖਾ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ		66.मेरे पास एक पालतू कुत्ता है।
65. ਇਹ ਇੱਕ ਸੁੰਦਰ ਤਸਵੀਰ ਹੈ		67.यह एक बड़ा बाग है।
66. ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਇੱਕ ਪਾਲਤੂ ਕੁੱਤਾ ਹੈ|	68.मेरा विद्यालय बहुत विशाल है।
67. ਇਹ ਇੱਕ ਵੱਡਾ ਬਾਗ ਹੈ		69.मुझे अपने विद्यालय से प्यार है।
68. ਮੇਰਾ ਸਕੂਲ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਹੈ		70.यह एक सेब है।
		71.यह मेरी नई साइकिल है।
		72.यह मेरी घड़ी है।

69. ਮੈਨੂੰ ਮੇਰੇ ਸਕੂਲ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਹੈ।	73.आज मेरा जन्मदिन है।
70. ਇਹ ਇੱਕ ਸੇਬ ਹੈ ।	74.वह मेरी किताब है।
71. ਇਹ ਮੇਰੀ ਨਵੀਂ ਸਾਈਕਲ ਹੈ ।	75.वे आम मीठे हैं।
72. ਇਹ ਮੇਰੀ ਘੜ੍ਹੀ ਹੈ ।	76.मेरे पिता जी एक बुद्धिमान व्यक्ति हैं।
73. ਅੱਜ ਮੇਰਾ ਜਨਮ-ਦਿਨ ਹੈ ।	77.वह बहुत लालची है।
74. ਉਹ ਮੇਰੀ ਕਿਤਾਬ ਹੈ ।	78.गाँधी जी राष्ट्रपिता है।
75. ਉਹ ਅੰਬ ਮਿੱਠੇ ਹਨ ।	79.बच्चे बहुत खुश हैं।
76. ਮੇਰੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਇੱਕ ਸਿਆਣੇ ਆਦਮੀ ਹਨ	80.भोजन बहुत स्वादिष्ट है।
77. ਉਹ ਬਹੁਤ ਲੋਭੀ ਹੈ ।	81.मैच बहुत दिलचस्प है।
78. ਗਾਂਧੀ ਜੀ ਰਾਸ਼ਟਰ ਪਿਤਾ ਹਨ ।	82.सप्ताह में सात दिन होते हैं।
79. ਬੱਚੇ ਬਹੁਤ ਖੁਸ਼ ਹਨ ।	83.मेरी कक्षा में बीस लड़कियाँ हैं।
80. ਭੋਜਨ ਬਹੁਤ ਸਵਾਦ ਹੈ ।	84.मेरी अध्यापिका बहुत मेहनती है
81. ਮੈਚ ਬਹੁਤ ਦਿਲਚਸਪ ਹੈ ।	85.कक्षा बहुत साफ–सुथरी है।
82. ਹਫਤੇ ਵਿੱਚ ਸੱਤ ਦਿਨ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ।	86.मैं मूर्ख नहीं हूँ।
83. ਮੇਰੀ ਜਮਾਤ ਵਿੱਚ ਵੀਹ ਕੁੜੀਆਂ ਹਨ ।	87.हम खुश नहीं हैं।
84. ਮੇਰੀ ਅਧਿਆਪਕਾ ਬਹੁਤ ਮਿਹਨਤੀ ਹੈ ।	88.कर भला हो भला।
85. ਜਮਾਤ ਬਹੁਤ ਸਾਫ਼ ਸੁੱਥਰੀ ਹੈ ।	89.जैसे को तैसा।
86. ਮੈਂ ਮੂਰਖ ਨਹੀਂ ਹਾਂ ।	90.आज मैं ठीक नहीं हूँ
87. ਅਸੀਂ ਖੁਸ਼ ਨਹੀਂ ਹਾਂ ।	91.मैं आज छुट्टी पर हूँ।
88. ਕਰ ਭਲ੍ਹਾ, ਹੋ ਭਲ੍ਹਾ ।	92.मैं तैयार हूँ।
89. ਜੈਸੇ ਕੋ ਤੈਸਾ ।	93.हम बहुत खुश हैं।
90. ਅੱਜ ਮੈਂ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਹਾਂ ।	94.मेरे बस्ते का रंग लाल है।
91. ਅੱਜ ਮੈਂ ਛੁੱਟੀ ਤੇ ਹਾਂ ।	95.आप कैसे हो?
92. ਮੈਂ ਤਿਆਰ ਹਾਂ ।	96.आपका नाम क्या है?
93. ਅਸੀਂ ਬਹੁਤ ਖੁਸ਼ ਹਾਂ ।	97.आपका घर कहाँ है?
94. ਮੇਰੇ ਬਸਤੇ ਦਾ ਰੰਗ ਲਾਲ ਹੈ ।	98.आपका जन्मदिन कब है?
95. ਤੁਸੀਂ ਕਿਵੇਂ ਹੋ ?	99.आप दुःखी क्यों हो?
96. ਤੁਹਾਡਾ ਸ਼ੁਭ ਨਾਮ ਕੀ ਹੈ ?	100. आपके अंग्रेज़ी के अध्यापक कौन हैं?
97. ਤੁਹਾਡਾ ਘਰ ਕਿੱਥੇ ਹੈ ?	
98. ਤੁਹਾਡਾ ਜਨਮਦਿਨ ਕਦੋਂ ਹੈ ?	
99. ਤੁਸੀਂ ਦੁਖੀ ਕਿਉਂ ਹੋ ?	
100. ਤੁਹਾਡਾ ਅੰਗਰੇਜੀ ਦਾ ਅਧਿਆਪਕ ਕੌਣ ਹੈ ?	

FOLLOWING ARE TO BE DELETED (This portion will neither be taught nor evaluated)

Sr No.	Book/ Topic	Lesson No.	Lesson / Topic to be deleted
1.	Reader	4	The Three Fish
2.	Reader	7	From walking to flying
3.	Reader (Poem)	(v)	Who has seen the wind?

1. **Paragraphs**: (Page No. 100)
    1. Television
    2. My House
    3. My Mother
    4. My Pet Dog
    5. My Classroom
    6. The Policeman
    7. My School Library
    8. The Recess Period
    9. Our School Garden
    10. My Favourite Teacher
    11. How I Celebrated my Birthday
    12. An Indian Festival Or Dussehra.
2. **Letter and Applications**
    1. To Father for Money (Page No. 90)
    2. Telling about visit to a Historical Place (Page No. 90)
    3. To Friend telling him about your daily routine. (Page No. 92)
    4. To Friend on his failure in the examination. (Page No. 92)
    5. Letter to father telling him about your progress at school (Page No. 92)
    6. To elder brother to send you money for educational tour to Agra (Page No. 92)
    7. To friend inviting him to spend holidays with you (Page No. 92)
    8. Application to principal for re-admission. (page No. 96)
    9. To Principal to exempt you from the examination because of the marriage of your elder sister (Page No. 96)
    10. To Head Master to grant you three days sick leave. (Page No. 96)
    11. Application to your teacher for change of seat. (Page No. 96)
3. **Stories**:
    1. The Wolf and the Lamb (Page No. 101)
    2. Three Greedy Friends (Page No. 103)
    3. The Lion and the Mouse (Page No. 103)
    4. A Hungry Dog (Page No. 105)
    5. The Cap Seller and the monkeys (Page No. 106)

PRESCRIBED BOOKS

1. Textbook for Class VI, prescribed by Punjab School Education Board.
2. Grammar and Composition for Class VI, prescribed by Punjab School Education Board.

ਸ਼੍ਰੇਣੀ -ਛੇਵੀਂ

ii. ਪੰਜਾਬੀ (ਪਹਿਲੀ ਭਾਸ਼ਾ)

ਉਦੇਸ਼

1. ਪੜ੍ਹਾਈ

(i) ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਆਪਣੇ ਮਾਨਸਿਕ ਪੱਧਰ ਦੀ ਪੜ੍ਹਨ-ਸਮਗਰੀ ਉੱਚੀ ਬੋਲ ਕੇ ਅਤੇ ਚੁੱਪ-ਚਾਪ ਮੂੰਹ ਵਿੱਚ ਹੀ ਗਤੀ ਨਾਲ਼ ਪੜ੍ਹ ਸਕੇ।

(ii) ਉਹ ਪੜ੍ਹਨ ਸਮੇਂ ਇਬਾਰਤ ਵਿੱਚ ਲੱਗੇ ਵਿਸਰਾਮ-ਚਿੰਨ੍ਹਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਲੇਖਕ ਦੇ ਹਾਵਾਂ-ਭਾਵਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝ ਸਕੇ।

(iii) ਉਹ ਛਪੀ ਸਮਗਰੀ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਆਪਣੀ ਅਤੇ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੂਜਿਆਂ ਦੀ ਹੱਥ-ਲਿਖਤ ਗਤੀ ਨਾਲ਼ ਪੜ੍ਹ ਸਕੇ।

(iv) ਉਹ ਲੋੜ ਪੈਣ 'ਤੇ ਕਿਸੇ ਲਿਖਤ ਅਰਥਾਤ ਕਹਾਣੀ, ਵਾਰਤਾ, ਸੂਚਨਾ, ਇਸ਼ਤਿਹਾਰ ਅਤੇ ਅਖ਼ਬਾਰ ਦੀ ਖ਼ਬਰ ਨੂੰ ਠਰ੍ਹੰਮੇ ਤੇ ਵਹਾਅ ਨਾਲ਼ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਸੁਣਾ ਸਕੇ।

2. ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਰਨਾ

(ੳ) ਸੁਣ ਕੇ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਰਨਾ

(i) ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਦੂਜਿਆਂ ਦੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨੂੰ ਇਕਾਗਰਤਾ ਨਾਲ਼ ਸੁਣ ਅਤੇ ਸਮਝ ਸਕੇ।

(ii) ਉਹ ਬੋਲਣ ਵਾਲ਼ੇ ਦੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਲੁਕੇ ਵਿਅੰਗ, ਚੋਭ ਤੇ ਇਸ਼ਾਰੇ ਨੂੰ ਸਮਝ ਸਕੇ।

(iii) ਉਹ ਬੋਲਣ ਵਾਲ਼ੇ ਦੇ ਸ਼ੁੱਧ ਉਚਾਰਨ ਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਲਹਿਜੇ ਨੂੰ ਸਲਾਹ ਸਕੇ।

(iv) ਉਹ ਕਵਿਤਾ ਅਤੇ ਗੀਤਾਂ ਦੇ ਗਾਇਨ ਨੂੰ ਸੁਣ ਕੇ ਸਲਾਹ ਸਕੇ।

(ਅ) ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਰਨਾ

(i) ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਪਾਠ-ਪੁਸਤਕ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸੇ ਪਾਠ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਉਸ ਦਾ ਸਾਰ ਦੱਸ ਸਕੇ।

(ii) ਉਹ ਪੜ੍ਹੀ ਹੋਈ ਸਮਗਰੀ ਬਾਰੇ ਪੁੱਛੇ ਗਏ ਸਵਾਲਾਂ ਦੇ ਉੱਤਰ ਦੇ ਸਕੇ।

ਨੋਟ:- ਇਸ ਪੱਧਰ ਉੱਤੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਗਿਆਨ, ਜਾਣਕਾਰੀ ਅਤੇ ਅਨੰਦ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਪੜ੍ਹੇਗਾ। ਹਰ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਵਿੱਚ ਉਹ ਨਿਯਤ ਪਾਠ-ਪੁਸਤਕ ਪੜ੍ਹੇਗਾ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਇਹ ਆਸ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਬਾਲ-ਪੁਸਤਕਾਂ, ਬਾਲ ਰਿਸਾਲੇ ਤੇ ਅਖ਼ਬਾਰ ਵੀ ਪੜ੍ਹੇਗਾ।

3. ਪ੍ਰਗਟਾਅ

(ੳ) ਮੌਖਿਕ ਪ੍ਰਗਟਾਅ

ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ੁੱਧ ਸਪਸ਼ਟ, ਸਰਲ ਅਤੇ ਰਵਾਨੀ ਵਾਲ਼ੀ ਬੋਲੀ ਵਿੱਚ ਆਤਮ-ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨਾਲ਼ ਪ੍ਰਗਟ ਦਰਨ ਦੇ ਸਮਰੱਥ ਹੋ ਸਕੇ। (ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਉਸ ਦੀ ਪੜ੍ਹੀ ਸਮਗਰੀ ਨਾਲ਼ ਸੰਬੰਧਿਤ ਜਾਂ ਉਸ ਦੇ ਅਨੁਭਵ ਅਤੇ ਹੋਰ ਖੇਤਰਾਂ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਪਹਿਲੂਆਂ ਬਾਰੇ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ।)

(ਅ) ਲਿਖਤੀ ਪ੍ਰਗਟਾਅ

(i) ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਸਾਫ਼, ਸ਼ੁੱਧ ਅਤੇ ਗਤੀ ਨਾਲ਼ ਲਿਖ ਸਕੇ।

(ii) ਉਹ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨੂੰ ਢੁਕਵੀਂ ਸ਼ਬਦਾਵਲੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰ ਕੇ ਸਰਲ ਵਾਕਾਂ ਅਤੇ ਠੀਕ ਪੈਰਿਆਂ ਵਿੱਚ ਲਿਖ ਸਕੇ।

(iii) ਉਹ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨੂੰ ਘਟਨਾ-ਕ੍ਰਮ ਅਤੇ ਤੱਥ -ਕ੍ਰਮ ਅਨੁਸਾਰ ਲਿਖ ਸਕੇ।

(iv) ਉਹ ਪਾਠ-ਪੁਸਤਕ ਵਿੱਚੋਂ ਪੜ੍ਹੀ ਹੋਈ ਸਮਗਰੀ ਬਾਰੇ ਪੁੱਛੇ ਸਵਾਲਾਂ ਦੇ ਉੱਤਰ ਲਿਖ ਸਕੇ।

(v) ਉਹ ਆਪਣੇ ਅਨੁਭਵ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਕੁਝ ਰਚਨਾਤਮਿਕ ਰਚਨਾ ਵੀ ਕਰ ਸਕੇ ਅਰਥਾਤ ਉਹ ਆਪਣੇ ਪੱਧਰ ਅਨੁਸਾਰ ਕਵਿਤਾ, ਗੀਤ, ਲੇਖ ਜਾਂ ਕਹਾਣੀ - ਰਚਨਾ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰੇ।

ਨੋਟ:- ਮਿਡਲ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਵਿੱਚ ਲਿਖਣ-ਸਮਗਰੀ ਜਿਸ ਦੇ ਵਿਸ਼ਾ-ਵਸਤੂ ਦਾ ਵੇਰਵਾ ਅੱਗੇ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਦੇ ਰੂਪ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੋਣਗੇ:

ਲੇਖ, ਕਹਾਣੀ, ਚਿੱਠੀ/ਬਿਨੈ-ਪੱਤਰ, ਸਫ਼ਰ, ਘਟਨਾ/ਦ੍ਰਿਸ਼-ਵਰਨਣ, ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਉੱਤਰ, ਕਵਿਤਾ ਆਦਿ।

ਛੇਵੀਂ ਸ਼੍ਰੇਣੀ

1. **ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਨੂੰ ਉਸ ਦੇ ਜਾਣੇ-ਪਛਾਣੇ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਉੱਤੇ ਲਿਖਣ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰਵਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਕੁਝ ਖੇਤਰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਨ:-**
   (1) ਮੇਰਾ ਪਿੰਡ/ਮੇਰਾ ਸਕੂਲ, ਸਥਾਨ/ਸੰਸਥਾ
   (2) ਘਟਨਾਵਾਂ, ਦ੍ਰਿਸ਼, ਇਮਾਰਤਾਂ
   (3) ਆਪਣੇ ਆਲ਼ੇ-ਦੁਆਲ਼ੇ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸੇ ਕਾਮੇ ਦੇ ਜੀਵਨ ਦਾ ਇੱਕ ਦਿਨ
   (4) ਕੌਮੀ ਪੱਧਰ ਦੇ ਤਿਉਹਾਰ, ਸਥਾਨ, ਮੇਲੇ/ਰੁੱਤਾਂ
   (5) ਖੇਡਾਂ
   (6) ਮਹਾਂ-ਪੁਰਖਾਂ ਦੀਆਂ ਜੀਵਨੀਆਂ

   ਇਸ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਵਿੱਚ ਲਗ-ਪਗ 12 ਨਿਬੰਧ ਲਿਖਣ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰਵਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ।

2. **ਚਿੱਠੀਆਂ/ਬਿਨੈ-ਪੱਤਰ**

   ਆਪਣੇ ਮਿੱਤਰ, ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਜਾਂ ਘਰ ਦੇ ਕਿਸੇ ਮੈਂਬਰ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਸਮੱਸਿਆ ਬਾਰੇ ਦੱਸਣ ਜਾਂ ਸੂਚਨਾ ਦੇਣ ਲਈ ਚਿੱਠੀ ਲਿਖਣ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰਵਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ।

   ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਨੂੰ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਉੱਤੇ ਬਿਨੈ-ਪੱਤਰ ਲਿਖਣ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰਵਾਉਣਾ, ਜਿਵੇਂ ਛੁੱਟੀ ਲੈਣ ਲਈ, ਮੈਚ ਖੇਡਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਲੈਣ ਲਈ ਆਦਿ। ਇਸ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਵਿੱਚ ਚਿੱਠੀਆਂ ਅਤੇ ਬਿਨੈ-ਪੱਤਰਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਲਗ-ਪਗ 10 ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

3. **ਕਹਾਣੀਆਂ**

   ਪੰਜਾਬ/ਭਾਰਤ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਕਹਾਣੀਆਂ ਦੱਸ ਕੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਆਪ ਲਿਖਣ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰਵਾਉਣਾ। ਅਜਿਹੀਆਂ ਪੰਜ ਕਹਾਣੀਆਂ ਲਿਖਣ ਜਾਂ ਅਧੂਰੀਆਂ ਨੂੰ ਪੂਰੀਆਂ ਕਰਨ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰਵਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ।

4. ਪਾਠਾਂ ਬਾਰੇ ਪੁੱਛੇ ਭਿੰਨ-ਭਿੰਨ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਉੱਤਰ ਲਿਖਣਾ ਅਤੇ ਪਾਠਾਂ ਪਿੱਛੇ ਦਿੱਤੇ ਅਭਿਆਸਾਂ ਨੂੰ ਹੱਲ ਕਰਨਾ।

5. ਇਸ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਵਿੱਚ ਵਿਆਕਰਨ ਦਾ ਪੱਧਰ ਹੇਠ ਲਿਖਿਆ ਹੋਵੇਗਾ:
   (ੳ) ਵਿਸਰਾਮ ਚਿੰਨ੍ਹ-ਇਹਨਾਂ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਤੇ ਵਰਤੋਂ।
   (ਅ) ਨਾਂਵ,ਪੜਨਾਂਵ, ਕਿਰਿਆ, ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ-ਪਾਠਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਪਛਾਣਨਾ ਤੇ ਵਾਕਾਂ ਵਿੱਚ ਵਰਤਣਾ।
   (ੲ) ਮੁਹਾਵਰੇ ਅਤੇ ਅਖਾਉਤਾਂ ਪਾਠਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਪਛਾਣਨਾ ਤੇ ਵਾਕਾਂ ਵਿੱਚ ਵਰਤਣਾ।
   (ਸ) ਕਾਲ (ਟੈਨਸ) ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਤੇ ਵਰਤੋਂ।
   (ਹ) ਅਰਥ ਬੋਧ

ਪਾਠ-ਪੁਸਤਕਾਂ : ਪੰਜਾਬੀ ਪੁਸਤਕ-6 (ਪਹਿਲੀ ਭਾਸ਼ਾ)
ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਆਕਰਨ ਤੇ ਲੇਖ - ਰਚਨਾ (ਮਿਡਲ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਲਈ)
ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ:- ਪੰਜਾਬ ਸਕੂਲ ਸਿੱਖਿਆ ਬੋਰਡ

ਸ਼੍ਰੇਣੀ- ਛੇਵੀਂ

iii. ਪੰਜਾਬੀ (ਦੂਜੀ ਭਾਸ਼ਾ)

ਉਦੇਸ਼

1. ਪੜ੍ਹਾਈ

(1) ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਪੜ੍ਹਨ-ਸਮਗਰੀ ਨੂੰ ਬੋਲ ਕੇ ਅਤੇ ਚੁੱਪ-ਚਾਪ ਪੜ੍ਹ ਸਕੇ।

(2) ਉਹ ਵਿਸ਼ਰਾਮ ਚਿੰਨ੍ਹਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਅਤੇ ਸਹੀ ਉਚਾਰਨ ਨਾਲ਼ ਪੜ੍ਹ ਸਕੇ।

(3) ਉਹ ਛਪੀ ਸਮਗਰੀ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹੱਥ-ਲਿਖਤ ਵੀ ਪੜ੍ਹ ਸਕੇ।

(4) ਉਹ ਹਿੰਦੀ ਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਦੀਆਂ ਧੁਨੀਆਂ ਵਿੱਚ ਨਿਖੇੜਾ ਕਰ ਸਕੇ।

(5) ਉਹ ਲੋੜ ਪੈਣ 'ਤੇ ਪਾਠ-ਪੁਸਤਕ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਲਿਖਤ ਅਰਥਾਤ ਕਵਿਤਾ, ਕਹਾਣੀ, ਵਾਰਤਾ, ਸੂਚਨਾ ਆਦਿ ਨੂੰ ਠਰ੍ਹੰਮੇ ਤੇ ਵਹਾਅ ਨਾਲ਼ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਸੁਣਾ ਸਕੇ।

2 (ੳ) ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਰਨਾ (ਪੜ੍ਹ ਕੇ)

(1) ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਪਾਠ-ਪੁਸਤਕਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸੇ ਪਾਠ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਉਸ ਦਾ ਸਾਰ ਦੱਸ ਸਕੇ।

(2) ਉਹ ਪੜ੍ਹੀ ਹੋਈ ਸਮਗਰੀ ਬਾਰੇ ਪੁੱਛੇ ਗਏ ਸਵਾਲਾਂ ਦਾ ਉੱਤਰ ਦੱਸ ਸਕੇ।

(ਅ) ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਰਨਾ (ਸੁਣ ਕੇ)

(1) ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਦੂਜਿਆਂ ਦੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨੂੰ ਸੁਣ ਕੇ ਸਮਝ ਕੇ।

(2) ਉਹ ਬੋਲਣ ਵਾਲ਼ੇ ਦੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਲੁਕੇ ਵਿਅੰਗ ਆਦਿ ਨੂੰ ਸਮਝ ਅਤੇ ਸਲਾਹ ਸਕੇ।

(3) ਉਹ ਕਹਾਣੀਆਂ, ਚੁਟਕਲੇ, ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਅਤੇ ਗੀਤਾਂ ਆਦਿ ਨੂੰ ਸੁਣ ਕੇ ਸਲਾਹ ਸਕੇ।

3 ਪ੍ਰਗਟਾਅ

(ੳ) ਮੌਖਿਕ ਪ੍ਰਗਟਾਅ

(1) ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨੂੰ ਸਰਲਤਾ ਅਤੇ ਰਵਾਨੀ ਨਾਲ਼ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰ ਸਕੇ।

(2) ਉਹ ਆਪਣੇ ਆਲ਼ੇ-ਦੁਆਲ਼ੇ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ਼ ਗੱਲ-ਬਾਤ ਕਰ ਸਕੇ।

(3) ਉਹ ਕਿਸੇ ਜਾਣੀ-ਪਛਾਣੀ ਵਸਤੂ, ਥਾਂ ਜਾਂ ਵਿਸ਼ੇ ਬਾਰੇ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰ ਸਕੇ।

(ਅ) ਲਿਖਤੀ ਪ੍ਰਗਟਾਅ

(1) ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਗੁਰਮੁਖੀ ਲਿਪੀ ਦੇ ਅੱਖਰਾਂ ਨੂੰ ਸੋਹਨਾ ਕਰਕੇ ਲਿਖ ਸਕੇ।

(2) ਉਹ ਗੁਰਮੁਖੀ ਦੇ ਸ਼ਬਦ-ਜੋੜਾਂ ਨੂੰ ਦੇਵਨਾਗਰੀ ਦੇ ਸ਼ਬਦ-ਜੋੜਾਂ ਤੋਂ ਨਿਖੇੜ ਕੇ ਲਿਖ ਸਕੇ।

(3) ਉਹ ਪਾਠ-ਪੁਸਤਕ ਵਿੱਚੋਂ ਪੜ੍ਹੀ ਹੋਈ ਸਮਗਰੀ ਬਾਰੇ ਪੁੱਛੇ ਸਵਾਲਾਂ ਦੇ ਜਵਾਬ ਲਿਖ ਸਕੇ।

(4) ਉਹ ਆਪਣੇ ਆਲ਼ੇ-ਦੁਆਲ਼ੇ ਦੀਆਂ ਲੋੜਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਡਾਇਰੀ, ਸੂਚਨਾ ਆਦਿ ਨੂੰ ਲਿਖ ਸਕੇ।

(5) ਉਹ ਨਿੱਤ ਦੇ ਜੀਵਨ ਦੀ ਲੋੜ ਅਨੁਸਾਰ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਡਾਇਰੀ, ਸੂਚਨਾ ਆਦਿ ਨੂੰ ਲਿਖ ਸਕੇ।

(6) ਆਪਣੀ ਕਿਸੇ ਸਹੇਲੀ/ਮਿੱਤਰ ਤੇ ਸਾਕ ਸੰਬੰਧੀ ਨੂੰ ਚਿੱਠੀ ਆਦਿ ਲਿਖ ਸਕੇ।

ਮਿਡਲ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਵਿੱਚ ਪੰਜਾਬੀ (ਦੂਜੀ ਭਾਸ਼ਾ) ਦੀ ਲਿਖਣ ਸਮਗਰੀ ਵਿਸ਼ਾ-ਵਸਤੂ ਦੇ ਰੂਪ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਹੋਣਗੇ:

ਲੇਖ, ਚਿੱਠੀ/ਬਿਨੈ-ਪੱਤਰ, ਕਹਾਣੀ, ਕਵਿਤਾ, ਸਫ਼ਰ, ਘਟਨਾ ਜਾਂ ਦ੍ਰਿਸ਼-ਵਰਨਣ, ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਉੱਤਰ, ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਡਾਇਰੀ ਆਦਿ।

ਲਿਖਣ ਸਮਗਰੀ

ਨਿਬੰਧ : ਕੁਝ ਜਾਣੇ-ਪਛਾਣੇ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਉੱਤੇ ਨਿਬੰਧ ਲਿਖਾਏ ਜਾਣਗੇ ਜਿਵੇਂ ਮੇਰਾ ਪਿੰਡ ਜਾਂ ਸ਼ਹਿਰ, ਕੋਈ ਸਥਾਨ, ਜੀਵਨੀ। ਸਾਲ ਵਿੱਚ ਲਗ-ਪਗ 1● ਨਿਬੰਧ ਲਿਖਵਾਉਣ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰਵਾਇਆ ਜਾਵੇ।

ਚਿੱਠੀਆਂ : ਆਪਣੇ ਮਿੱਤਰ ਜਾਂ ਘਰ ਦੇ ਕਿਸੇ ਮੈਂਬਰ ਨੂੰ ਸਧਾਰਨ ਜਾਣਕਾਰੀ ਜਾਂ ਸੂਚਨਾਂ ਦੇਣ ਵਾਲ਼ੇ ਪੱਤਰ ਲਿਖਣ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰਾਉਣਾ।

ਬਿਨੈ-ਪੱਤਰ : ਵੱਖ-ਵੱਖ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਜਿਵੇਂ ਛੁੱਟੀ ਲੈਣ ਲਈ, ਮੈਚ ਖੇਡਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਲੈਣ ਸੰਬੰਧੀ ਬਿਨੈ-ਪੱਤਰ ਲਿਖਣੇ। ਇਸ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਵਿੱਚ ਚਿੱਠੀਆਂ ਅਤੇ ਬਿਨੈ-ਪੱਤਰ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਲਗ-ਪਗ 8 ਹੋਵੇਗੀ

ਕਹਾਣੀਆਂ : ਦਿੱਤੇ ਸੰਕੇਤਾਂ ਤੋਂ ਕਹਾਣੀ ਲਿਖਣਾਂ ਜਾਂ ਅਧੂਰੀ ਕਹਾਣੀ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨਾ। ਅਜਿਹੀਆਂ 5 ਕਹਾਣੀਆਂ ਲਿਖਣ ਜਾਂ ਅਧੂਰੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਪੂਰੀਆਂ ਕਰਨ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰਵਾਇਆ ਜਾਵੇ।

ਪਾਠ-ਅਭਿਆਸ : ਪਾਠ-ਪੁਸਤਕ ਵਿੱਚੋਂ ਪੁੱਛੇ ਗਏ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਉੱਤਰ ਦੇਣੇ। ਹਿੰਦੀ ਤੋਂ ਪੰਜਾਬੀ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਤੋਂ ਹਿੰਦੀ ਵਿੱਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕਰਨ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਇਹਨਾਂ ਪਾਠਾਂ ਦੇ ਨਾਲ਼-ਨਾਲ਼ ਕਰਵਾਇਆ ਜਾਵੇ।

ਵਿਆਕਰਨ :

(ੳ) ਵਿਸਰਾਮ-ਚਿੰਨ੍ਹ -ਇਹਨਾਂ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ

(ਅ) ਨਾਂਵ, ਪੜਨਾਂਵ, ਕਿਰਿਆ, ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ - ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਜਾਣਨਾਥ ਪਾਠਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਪਛਾਣਨਾ ਅਤੇ ਇਹਨਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨੀ।

(ਏ) ਕਾਲ (ਟੈਨਸ) - ਜਾਣਕਾਰੀ ਤੇ ਵਰਤੋਂ।

ਪਾਠ-ਪੁਸਤਕ : ਪੰਜਾਬੀ ਪਾਠ-ਪੁਸਤਕ-6 (ਦੂਜੀ ਭਾਸ਼ਾ) (ਪੰਜਾਬ ਸਕੂਲ ਸਿੱਖਿਆ ਬੋਰਡ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ)

कक्षा : छठी

ii. हिंदी (प्रथम भाषा)

मूल उद्देश्य

1. अपने मानसिक स्तर के अनुसार विद्यार्थी हिन्दी भाषा (उच्चरित तथा लिखित) को ठीक समझ सके । लिखित भाषा को शुद्ध हिंदी भाषा मे लिख सके ।
2. विद्यार्थियों में राष्ट्रीय, सांस्कृतिक एवं मानवीय मूल्यों का बोध एवं विकास हो सके ।

सामान्य उद्देश्य

पढ़ाई

1. विद्यार्थी पठन-सामग्री को ऊँचा बोलकर एवं चुपचाप मन में गति के साथ पढ़ सके ।
2. पढ़ते समय वाक्य में लगे विराम-चिह्नों के अनुसार लेखक के हाव-भाव को समझ सके ।
3. छपी सामग्री के अतिरिक्त अपने हाथ का लिखा हुआ एवं दूसरे का हस्त-लिखित गति के साथ पढ़ सके ।
4. कविता अथवा गीत को लय के साथ पढ़ कर रसानुभूति कर सके ।
5. कहानी, निबन्ध एवं समाचार-पत्र आदि को प्रवाह के साथ पढ़कर समझ सके।

ग्रहण करना

(क) सुनकर ग्रहण करना

1. विद्यार्थी दूसरे के विचारों को एकाग्रता से सुनकर समझ सके ।
2. विद्यार्थी वक्ता के शुद्ध-अशुद्ध उच्चारण में भेद कर सके ।
3. कविता एवं गीतों को सुनकर उनका रसास्वादन कर सके ।

(ख) पढ़कर ग्रहण करना

पाठ्य-सामग्री को पढ़कर उसका भाव ग्रहण कर सके ।

मौखिक अभिव्यक्ति

विद्यार्थी अपने विचारों को शुद्ध, सरल एवं प्रवाहपूर्ण भाषा में प्रकट करने में समर्थ हो सके ।

लिखित अभिव्यक्ति

1. विद्यार्थी यथासम्भव सुन्दर, साफ़ तथा गतिपूर्ण ढंग से शुद्ध भाषा में लिख सके । पठित सामग्री पर आधारित पूछे गए प्रश्नों के ठीक उत्तर दे सकें ।
2. वह अपने विचारों को उपयुक्त शब्दावली का प्रयोग करके सरल वाक्यों पर आधारित अनुच्छेदों में लिख सकें।
3. वह अपने अनुभव को गद्य/पद्य में अभिव्यक्त कर सके ।

पाठ्यक्रम

1. पद्यांश की सप्रसंग व्याख्या
2. पाठ्य-पुस्तक में से 6 लघुत्तर प्रश्न
3. पाठ्य-पुस्तक में से 3 निबन्धात्मक प्रश्न
4. पारिभाषिक व्याकरण
5. व्यावहारिक व्याकरण
   - लिंग और वचन परिवर्तन
   - भाववाचक संज्ञा और विशेषण निर्माण
   - समानार्थक शब्द और विपरीतार्थक शब्द
   - वाक्याशों के लिए शब्द
   - शब्द-शुद्धि
   - विराम चिह्न
   - कठिन शब्दों/मुहावरों/लोकोक्तियों के अर्थ सहित वाक्य प्रयोग
   - संज्ञा, सर्वनाम, विशेषण, क्रिया शब्दों की वाक्यों में पहचान
2. निबन्ध
3. पत्र/ प्रार्थना -पत्र

नोटः

1. इस स्तर पर लगभग 15 निबन्ध लिखने का अभ्यास करवाया जाये। निबन्धों के कुछ विषय इस प्रकार हो सकते हैः-
   - मेरा गाँव / स्कूल / नगर/ संस्था आदि
   - घटना, दृश्य, भवन
   - महापुरुषों की जीवनियों से सम्बन्धित
   - त्योहार, स्थानीय मेले, ऋतुएं
   - खेल प्रतियोगिताएं

1. पत्र / प्रार्थना- पत्र

पत्रः- अपने मित्र, सम्बन्धी अथवा घर के किसी सदस्य को अपनी आवश्यकता बताते हुए तथा कोई सूचना देने के लिए पत्र लिखने का अभ्यास करवाना ।

प्रार्थना -पत्रः विद्यार्थियों को अलग - अलग विषयों (जैसे अवकाश के लिए, मैच खेलने की अनुमति लेने के लिए आदि) विषयों पर प्रार्थना -पत्र लिखने का अभ्यास करवाना। लगभग 10 पत्र/ प्रार्थना लिखने का अभ्यास करवाया जाये ।

पाठ्य-पुस्तक : हिन्दी पुस्तक -6 (प्रथम भाषा) (पंजाब स्कूल शिक्षा बोर्ड द्वारा प्रकाशित)

कक्षा : छठी

iii हिंदी (द्वितीय भाषा)

उद्देश्य

1. **पढ़ना**

    1. विद्यार्थी पठन सामग्री को बोलकर और चुपचाप मन में पढ़ सके ।
    2. वह विराम चिह्नों के अनुसार और शुद्ध उच्चारण के साथ पढ़ सके ।
    3. छपी सामग्री के अतिरिक्त वह हस्तलिखित भी गति के साथ पढ़ सके ।
    4. वह हिंदी और पंजाबी की ध्वनियों में अन्तर कर सके ।
    5. पाठ्य-पुस्तक के अतिरिक्त वह समाचार-पत्र, पत्रिका या किसी अन्य पुस्तक में कविता, कहानी, लेख, वाता और सूचना आदि को प्रवाह के साथ पढ़ सके ।

    1. ग्रहण करना

    1. **सुनकर ग्रहण करना**

        - विद्यार्थी दूसरे के विचारों को सुनकर समझ सके ।
        - वह शुद्ध और अशुद्ध उच्चारण में भेद कर सके ।
        - वह कहानी, चुटकले, कविता एवं गीतों आदि का रसास्वादन कर सके ।

    2. **पढ़कर ग्रहण करना**

        - विद्यार्थी पाठ्य-पुस्तक को पढ़कर उसका भाव ग्रहण कर सके ।
        - वह पाठ्य-पुस्तक के पाठों का सार बता सके तथा प्रश्नों के उत्तर दे सके ।
        - पुस्तक के अन्त में दिए शब्द-कोश का प्रयोग करना सीख सके ।

1. **अभिव्यक्ति**

    3. **मौखिक अभिव्यक्ति**

        - विद्यार्थी अपने विचारों को सरलता से तथा प्रवाह के साथ प्रकट कर सके ।
        - वह अपने आस-पास के लोगों के साथ हिंदी में बात कर सके ।
        - वह किसी देखी-सुनी घटना या समाचार को बता सके ।

    4. **लिखित अभिव्यक्ति**

        - विद्यार्थी देवनागरी लिपि के अक्षरों को सुन्दर ढंग से लिख सके ।
        - वह देवनागरी लिपि के शब्दों और गुरूमुखी लिपि के शब्दों में अन्तर करके उन्हें लिख सके।

- वह पाठ्य-पुस्तक में से पढ़ी गई सामग्री में से पूछे गए सभी प्रश्नों के उत्तर शुद्ध रूप में लिख सके ।
- अपने विचारों को लिखकर प्रकट कर सके ।
- व्यावहारिक व्याकरण का ज्ञान प्राप्त कर सके ।

छठी श्रेणी
(द्वितीय भाषा)
पाठ्यक्रम एवं प्रश्न-पत्र की रूपरेखा

1. पाठ्य-पुस्तक में से कविता लेखन

2. पाठ्य- पुस्तक में से पाँच लघूत्तर प्रश्न (लगभग 20 शब्दों में)

3. पाठ्य-पुस्तक में से निबन्धात्मक प्रश्न (लगभग 60 शब्दों में)
(जैसे कहानी का सार/कोई घटना/ संदेश)

4. पंजाबी शब्दो के हिंदी रूप

5. कठिन शब्दों/मुहावरों का अर्थ सहित वाक्य प्रयोग

6. व्याकरण

1. लिंग परिवर्तन
2. वचन परिवर्तन
3. अनेक शब्दों के लिए एक शब्द
4. समानार्थक शब्द
5. विपरीतार्थक शब्द
6. शब्द शुद्धि
7. विराम चिह्न
8. 'र' के विभिन्न रूप, संज्ञा, सर्वनाम, विशेषण, कारक की पहचान

7. निबन्ध

मेरी गाय

मेरा स्कूल

मेरा गाँव/शहर

दशहरा

गुरु नानक देव

स्वच्छता अभियान

8. प्रार्थना-पत्र

1. बीमारी के कारण स्कूल के मुख्याध्यापक को अवकाश लेने के लिए प्रार्थना पत्र।
2. उचित कारण देते हुए सेक्शन बदलने के लिए स्कूल की प्रिंसिपल को प्रार्थना पत्र।
3. परिवार की शोचनीय दशा का वर्णन करते हुए प्रधानाध्यापक को एक प्रार्थना पत्र, जिसमें उनसे फीस माफ करने की प्रार्थना की गयी हो।
4. ज़रूरी काम के कारण अवकाश लेने के लिए स्कूल के मुख्याध्यापक को प्रार्थना पत्र।
5. जुर्माना माफी के लिए स्कूल की मुख्याध्यापिका को प्रार्थना पत्र।

कहानी रचना

1. लालची कुत्ता
2. प्यासा कौआ
3. चालाक लोमड़ी
4. एकता में बल है
5. ईमानदार लकड़हारा

नोटः-

1. प्रश्न-पत्र पूर्णतया पाठ्य-पुस्तक पर आधारित होना चाहिए ।
2. निबन्ध लगभग 100-120 शब्दों में हो ।

पाठ्य-पुस्तक : आओ हिंदी सीखें -6 (पंजाब स्कूल शिक्षा बोर्ड द्वारा प्रकाशित)

ਉਰਦੂ (in lieu of Hindi)

SYLLABUS OF URDU CALSS-VI

in lieu of Hindi

نصابی کتاب: جان پہچان (چھٹی جماعت کیلئے) شائع کردہ: N.C.E.R.T. New Delhi

تحریری پرچہ نمبر ۹۰

داخلی تعین نمبر ۱۰

کل نمبر ۱۰۰

وقت: ۳ گھنٹے

I	دیئے گئے دس لفظوں کو توڑ کر حروف بنانا/ حروف کو جوڑ کر لفظ بنانا۔	10
II	دیئے گئے الفاظ میں سے کسی پانچ کے معانی لکھنا۔	5
III	حصہ الف اور ب کا صحیح جوڑ ملانا۔	5
IV	دیئے گئے دس ہم آواز الفاظ کا فرق بتانا۔	10
V	خالی جگہ پُر کرنا۔	5
VI	پانچ الفاظ کو جملوں میں استعمال کرنا۔	10
VII	اسم کی تعریف لکھنا اور مثالیں دینا۔	5
VIII	دیئے گئے سوالات کے جوابات لکھنا۔	10
IX	نصابی کتاب میں سے کوئی دو شعر لکھنا/ پانچ جانداروں کی آوازیں لکھنا۔	5
X	گھر پر ضروری کام کے لئے یا بیماری کی چھٹی کے لئے اسکول کے پرنسپل کے نام درخواست لکھنا۔	10
XI	میرا سکول، گائے، گھوڑا، میرا دوست، میرا گھر میں سے کسی ایک عنوان پر پندرہ جملے لکھنا۔	15

ਸ਼੍ਰੇਣੀ- ਛੇਵੀਂ
iv. ਗਣਿਤ

ਪਾਠਕ੍ਰਮ (ਲਿਖਤੀ)

ਅਧਿਆਇ-1 ਆਪਣੀਆਂ ਸੰਖਿਆਵਾਂ ਨੂੰ ਜਾਣਨਾ

ਸੰਖਿਆਵਾਂ ਦੀ ਤੁਲਨਾ:- ਅੰਕਾਂ ਦਾ ਸਥਾਨ ਅੰਤਰਣ, ਸਥਾਨਕ ਮੁੱਲ ਦੀ ਦੁਹਰਾਈ, ਵੱਡੀਆਂ ਸੰਖਿਆਵਾਂ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ, ਆਮ ਜੀਵਨ (ਵਿਹਾਰਕ ਜੀਵਨ) ਵਿੱਚ ਵੱਡੀਆਂ ਸੰਖਿਆਵਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ, ਬਰੈਕਟਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ, ਰੋਮਨ ਸੰਖਿਆਵਾਂ।

ਅਧਿਆਇ-2 ਪੂਰਨ ਸੰਖਿਆਵਾਂ

ਪੂਰਨ ਸੰਖਿਆਵਾਂ, ਸੰਖਿਆ ਰੇਖਾ, ਪੂਰਨ ਸੰਖਿਆਵਾਂ ਦੇ ਗੁਣ, ਪੂਰਨ ਸੰਖਿਆਵਾਂ ਵਿੱਚ ਨਮੂਨੇ।

ਅਧਿਆਇ-3 ਸੰਖਿਆਵਾਂ ਨਾਲ ਖੇਡਣਾ

ਗੁਣਨਖੰਡ ਅਤੇ ਗੁਣਜ, ਅਭਾਜ ਅਤੇ ਭਾਜ ਸੰਖਿਆਵਾਂ, ਸੰਖਿਆਵਾਂ ਦੀ ਭਾਗ ਯੋਗਤਾ ਦੀ ਜਾਂਚ, ਸਾਂਝੇ ਗੁਣਨਖੰਡ ਅਤੇ ਸਾਂਝੇ ਗੁਣਜ,ਭਾਗ ਯੋਗਤਾ ਦੇ ਕੁਝ ਹੋਰ ਨਿਯਮ, ਅਭਾਜ ਗੁਣਨਖੰਡਣ, ਮਹੱਤਮ ਸਮਾਪਵਰਤਕ, ਲਘੁਤਮ ਸਮਾਵਰਤਯ, ਮ.ਸ.ਵ. ਅਤੇ ਲ.ਸ.ਵ. ਤੇ ਅਧਾਰਿਤ ਕੁਝ ਹੋਰ ਉਦਾਹਰਣਾਂ।

ਅਧਿਆਇ-4 ਮੁਢਲੀਆਂ ਰੇਖਾ ਗਣਿਤਿਕ ਧਾਰਨਾਵਾਂ

ਬਿੰਦੂ, ਰੇਖਾ ਖੰਡ, ਇੱਕ ਰੇਖਾ, ਕਾਟਵੀਆਂ ਰੇਖਾਵਾਂ, ਸਮਾਨ -ਅੰਤਰ ਰੇਖਾਵਾਂ, ਕਿਰਨ, ਵਕਰ, ਬਹੁਭੁਜ, ਕੋਣ ਤ੍ਰਿਭੁਜ, ਚਤੁਰਭੁਜ, ਚੱਕਰ।

ਅਧਿਆਇ-5 ਮੁਢਲੇ ਅਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝਣਾ

ਰੇਖਾ ਖੰਡਾਂ ਨੂੰ ਮਾਪਣਾ, ਕੋਣ: ਸਮਕੋਣ ਅਤੇ ਸਰਲ ਕੋਣ , ਕੋਣ: ਨਿਊਨ ਕੋਣ, ਅਧਿਕ ਕੋਣ, ਰਿਫੈਲਕਸ / ਪ੍ਰਤਿਵਰਤੀ ਕੋਣ, ਕੋਣ: ਕੋਣਾਂ ਨੂੰ ਮਾਪਣਾ, ਲੰਬ ਰੇਖਾਵਾਂ, ਤਿਕੋਣਾਂ ਦਾ ਵਰਗੀਕਰਨ, ਚਤੁਰਭੁਜ, ਬਹੁਭੁਜ, ਤਿੰਨ ਪਸਾਰੀ ਆਕ੍ਰਿਤੀਆਂ/ਆਕਾਰ।

ਅਧਿਆਇ-6 ਸੰਪੂਰਨ ਸੰਖਿਆਵਾਂ

ਸੰਪੂਰਨ ਸੰਖਿਆ, ਸੰਪੂਰਨ ਸੰਖਿਆਵਾਂ ਦਾ ਸੰਖਿਆ ਰੇਖਾ ਤੇ ਨਿਰੂਪਣ, ਸੰਪੂਰਨ ਸੰਖਿਆਵਾਂ ਦੀ ਕ੍ਰਮਬੱਧਤਾ,ਸੰਪੂਰਨ ਸੰਖਿਆਵਾਂ ਦਾ ਜੋੜ: ਸੰਖਿਆ ਰੇਖਾ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਨਾਲ ਸੰਪੂਰਨ ਸੰਖਿਆਵਾਂ ਨੂੰ ਜੋੜਨਾ ਅਤੇ ਘਟਾਉਣਾ।

ਅਧਿਆਇ-7 ਭਿੰਨਾਂ

ਇੱਕ ਭਿੰਨ, ਸੰਖਿਆ ਰੇਖਾ ਉਤੇ ਭਿੰਨ, ਉਚਿਤ ਭਿੰਨ, ਅਣਉਚਿਤ ਭਿੰਨ ਅਤੇ ਮਿਸ਼ਰਤ ਭਿੰਨ, ਤੁਲ ਭਿੰਨਾਂ, ਭਿੰਨਾਂ ਦਾ ਸਰਲਤਮ ਰੂਪ, ਸਮਾਨ ਭਿੰਨਾਂ, ਭਿੰਨਾਂ ਦੀ ਤੁਲਨਾ, ਸਮਾਨ ਅਤੇ ਅਸਮਾਨ ਭਿੰਨਾਂ ਦੀ ਤੁਲਨਾ। ਭਿੰਨਾਂ ਦਾ ਜੋੜ ਅਤੇ ਘਟਾਓ, ਸਮਾਨ ਭਿੰਨਾਂ ਨੂੰ ਜੋੜਨਾ ਜਾਂ ਘਟਾਉਣਾ, ਹਰੇਕ ਤਰਾਂ ਦੀਆਂ ਭਿੰਨਾਂ ਦਾ ਜੋੜ ਅਤੇ ਘਟਾਓ।

ਅਧਿਆਇ-8 ਦਸ਼ਮਲਵ

ਦਸ਼ਮਲਵ (ਦਸਵੇਂ, ਸੌਵੇਂ), ਦਸ਼ਮਲਵਾਂ ਦੀ ਤੁਲਨਾ, ਦਸ਼ਮਲਵ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ, ਦਸ਼ਮਲਵ ਸੰਖਿਆਵਾਂ ਦਾ ਜੋੜ ਅਤੇ ਘਟਾਓ।

ਅਧਿਆਇ-9 ਅੰਕੜਿਆਂ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧਨ

ਅੰਕਿੜਆਂ ਨੂੰ ਵਰਤਨਾ, ਅੰਕੜਿਆਂ ਦਾ ਇੰਦਰਾਜ , ਚਿਤਰ-ਆਲੇਖ, ਚਿੱਤਰ-ਆਲੇਖ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ, ਚਿੱਤਰ-ਆਲੇਖ ਖਿੱਚਣਾ , ਛੜ -ਗ੍ਰਾਫ , ਛੜ-ਗ੍ਰਾਫ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ, ਛੜ-ਗ੍ਰਾਫ ਖਿੱਚਣੇ।

ਅਧਿਆਇ-1● ਖੇਤਰ ਮਿਤੀ

ਪਰਿਮਾਪ/ਘੇਰਾ (ਆਇਤ, ਸਮਭੁਜੀ ਚਿੱਤਰ ਦਾ), ਖੇਤਰਫਲ (ਅਇਤ, ਵਰਗ ਦਾ) ।

ਅਧਿਆਇ-11 ਬੀਜ ਗਣਿਤਕ

ਪ੍ਰਤੀਰੂਪ ਅਤੇ ਸ਼ਬਦ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਰਾਹੀਂ ਚਲਾਂ ਦੀ ਜਾਣ ਪਛਾਣ, ਉਦਾਹਰਣਾਂ ਨਾਲ ਹੋਰ ਪ੍ਰਤੀਰੂਪ ਪਤਾ ਕਰਨੇ, ਸਧਾਰਣ ਨਿਯਮਾਂ ਵਿੱਚ ਚਲਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ, ਅੰਕ ਗਣਿਤ ਦੇ ਨਿਯਮ, ਚਲਾਂ ਵਾਲੇ ਵਿਅੰਜਕ , ਵਿਹਾਰਕ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਵਿਅੰਜਕਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ , ਸਮੀਕਰਣ ਕੀ ਹੈ ? ਇੱਕ ਸਮੀਕਰਣ ਦਾ ਹੱਲ, ਇੱਕ ਸਮੀਕਰਣ ਦਾ ਹੱਲ ਪਤਾ ਕਰਨਾ, ਸਮੀਕਰਣ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਕਰਨਾ।

ਅਧਿਆਇ-12 ਅਨੁਪਾਤ ਅਤੇ ਸਮਾਨ ਅਨੁਪਾਤ

ਅਨੁਪਾਤ ਅਤੇ ਸਮਾਨ ਅਨੁਪਾਤ, ਇਕਾਈ ਵਿਧੀ ।

ਅਧਿਆਇ-13 ਸਮਮਿਤੀ

ਸਮਮਿਤੀ ਅਕ੍ਰਿਤੀਆਂ ਬਣਾਉਣਾ, ਆਕ੍ਰਿਤੀਆਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਦੋ ਸਮਮਿਤੀ ਰੇਖਾਵਾਂ ਹੋਣ, ਬਹੁ ਸਮਮਿਤੀ ਰੇਖਾਵਾਂ ਵਾਲੀਆਂ ਆਕ੍ਰਿਤੀਆਂ,ਪ੍ਰਤੀਬਿੰਬ ਅਤੇ ਸਮਮਿਤੀ।

ਅਧਿਆਇ-14 ਪ੍ਰਯੋਗਿਕ ਰੇਖਾ ਗਣਿਤ

ਰੇਖਾ ਖੰਡ ਖਿੱਚਣਾ, ਚੱਕਰ ਦੀ ਰਚਨਾ, ਲੰਬ ਸਮਦੁਭਾਜਕ, ਕੋਣ ਮਾਪਕ (ਡੀ) ਨਾਲ ਕੋਣਾਂ ਦੀ ਰਚਨਾ, ਪਰਕਾਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨਾਲ 6●•, 12●• ਕੋਣਾਂ ਦੀ ਰਚਨਾ, ਦਿੱਤੇ ਕੋਣਾਂ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਕੋਣ ਦੀ ਰਚਨਾ, 3●•, 45•, 9●• ਕੋਣਾਂ ਦੀ ਪਰਕਾਰ ਨਾਲ ਰਚਨਾ, ਦਿੱਤੀ ਰੇਖਾ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਬਿੰਦੂ ਵਿੱਚੋਂ ਲੰਘਦੀ ਸਮਾਂਤਰ ਰੇਖਾ।

ਪ੍ਰਯੋਗੀ (ਗਣਿਤ)

1. 1 ਤੋਂ 1●● ਵਿਚਲੀਆਂ ਅਭਾਜ ਸੰਖਿਆਵਾਂ ਨੂੰ ਇਰੇਟੋਸਥੀਨਜ ਵਿਧੀ ਰਾਹੀਂ ਪਤਾ ਕਰਨਾ।
2. ਕਾਗਜ ਪੱਟੀ ਨੂੰ ਕੱਟ ਕੇ ਅਤੇ ਚਿਪਕਾ ਕੇ/ਮਾਚਿਸ ਦੀਆਂ ਤੀਲੀਆਂ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਨਾਲ ਦੋ ਦਿੱਤੀਆਂ ਸੰਖਿਆਵਾਂ ਦਾ ਮਹੱਤਵ ਸਮਾਪਵਰਤਕ ਪਤਾ ਕਰਨਾ।
3. ਦੀਵਾਰ ਘੜੀ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਨਾਲ ਕੋਣਾਂ ਦੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ ਤੋਂ ਜਾਣੂੰ ਕਰਵਾਉਣਾ।

4. ਮਾਚਿਸ ਦੀਆਂ ਤੀਲੀਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਤ੍ਰਿਭੁਜ, ਚਤੁਰਭੁਜ, ਪੰਜਭੁਜ ਅਤੇ ਛੇ ਭੁਜ ਦੀ ਰਚਨਾ ਕਰਨੀ।

5. ਦਿੱਤੇ ਹੋਏ ਤਿਕੋਣਾਂ ਦੇ ਸਮੂਹ ਵਿੱਚੋਂ ਭੁਜਾਵਾਂ ਅਤੇ ਕੋਣਾਂ ਦੇ ਅਧਾਰ ਤੇ ਤਿਕੋਣਾਂ ਦਾ ਵਰਗੀਕਰਣ ਕਰਨਾ।

6. ਸੈੱਟ ਸੁਕੇਅਰ ਦੇ ਜੋੜਿਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਕੇ ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਆਕ੍ਰਿਤੀਆਂ ਬਣਾਉਣਾ;

(i) ਵਰਗ (ii) ਆਇਤ (iii) ਸਮਾਂਤਰ ਚਤੁਰਭੁਜ (iv) ਸਮ ਚਤੁਰਭੁਜ (v) ਸਮਲੰਬ ਚਤੁਰਭੁਜ

7. ਵੱਖ-ਵੱਖ ਰੰਗਾਂ ਦੇ ਬਟਨ/ਗੀਟੀਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਕੇ ਸਪੰਰੂਨ ਸੰਖਿਆਵਾਂ ਦਾ ਜੋੜ ਅਤੇ ਘਟਾਓ ਕਰਨਾ।

8. ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਆਕ੍ਰਿਤੀਆਂ ਦਾ ਪਰਿਮਾਪ ਪਤਾ ਕਰਨਾ।

9. ਕਾਗਜ਼ ਨੂੰ ਮੋੜ ਕੇ ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਆਕ੍ਰਿਤੀਆਂ ਵਿੱਚ ਸਮਮਿਤੀ ਭੁਜਾਵਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਪਤਾ ਕਰਨੀ।

i. ਸਮਭੁਜੀ ਤਿਕੋਣ ii. ਸਮਦੋਭੁਜੀ ਤਿਕੋਣ iii. ਵਰਗ iv. ਆਇਤ v. ਸਮਚਤੁਰਭੁਜ

10. ਫੁੱਟੇ ਅਤੇ ਪਰਕਾਰ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਨਾਲ $60°,120°,30°,45°$ ਅਤੇ $90°$ ਦੇ ਕੋਣਾਂ ਦੀ ਰਚਨਾ ਕਰਨੀ।

ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਛੇਵੀਂ

V. ਵਿਗਿਆਨ

ਸਿਲੇਬਸ

1. ਭੋਜਨ: ਇਹ ਕਿਥੋਂ ਆਉਂਦਾ ਹੈ? (Food: Where does it come from?) :-

ਭੋਜਨ ਵਿੱਚ ਭਿੰਨਤਾ, ਭੋਜਨ ਸਮਗੱਰੀ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਰੋਤ, ਭੋਜਨ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਪੌਦੇ ਦੇ ਭਾਗ ਅਤੇ ਜੰਤੂ ਉਤਪਾਦ, ਜੰਤੂ ਕੀ ਖਾਂਦੇ ਹਨ।

2. ਭੋਜਨ ਦੇ ਤੱਤ (Components of Food) :-

ਵੱਖ ਵੱਖ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਭੋਜਨ ਪਦਾਰਥਾਂ ਵਿੱਚ ਕੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ?, ਵੱਖ ਵੱਖ ਪੋਸ਼ਕ ਤੱਤ ਸਾਡੇ ਸ਼ਰੀਰ ਲਈ ਕੀ ਕਰਦੇ ਹਨ?, ਸੰਤੁਲਿਤ ਆਹਾਰ, ਤਰੁੱਟੀ ਰੋਗ।

3. ਰੇਸ਼ਿਆਂ ਤੋਂ ਕੱਪੜੇ ਤੱਕ (Fibre to Fabric) :-

ਕੱਪੜਿਆਂ ਵਿੱਚ ਵਿਭਿੰਨਤਾ, ਰੇਸ਼ਾ, ਕੁਝ ਪੌਦੇ ਰੇਸ਼ਾ, ਸੂਤੀ ਧਾਗੇ ਦੀ ਕਿਤਾਈ,ਧਾਗੇ ਤੋਂ ਕੱਪੜੇ, ਕੱਪੜੇ ਸਮੱਗਰੀ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸ।

4. ਵਸਤੂਆਂ ਦੇ ਸਮੂਹ ਬਣਾਉਣਾ (Sorting Materials into Groups) :-

ਸਾਡੇ ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਦੀਆਂ ਵਸਤੂਆਂ, ਪਦਾਰਥਾਂ ਦੇ ਗੁਣ।

5. ਪਦਾਰਥਾਂ ਦਾ ਨਿਖੇੜਨ (Separation of Substance) :-

ਨਿਖੇੜਨ ਦੀਆਂ ਵਿਧੀਆਂ, ਨਿਖੇੜਨ ਦੀਆਂ ਵਿਧੀਆਂ ਵਿਆਖਿਆ ਜਿਵੇਂ Threshing (ਥਰੈਸਇੰਗ), ਨਿਸਪਾਵਨ (Winnowing), ਸਮੁੰਦਰੀ ਪਾਣੀ ਤੋਂ ਲੂਣ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ।

6.ਸਾਡੇ ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਦੀਆਂ ਤਬਦੀਲੀਆਂ (Changes around us) :-

ਕੀ ਸਾਰੇ ਪਰਿਵਰਤਨ ਸਦਾ ਉਲਟ ਕੀਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ?, ਕੀ ਪਰੀਵਰਤਨ ਦੇ ਹੋਰ ਤਰੀਕੇ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ?

7. ਪੌਦਿਆਂ ਨੂੰ ਜਾਣੋ (Getting to Know Plants) :-

ਬੂਟੀ, ਝਾੜੀਅ ਅਤੇ ਰੁੱਖ, ਝਾੜੀਆਂ ਅਤੇ ਦਰਖਤਾਂ, ਤਣੇ, ਪੱਤੇ, ਫੁੱਲ, ਫੁੱਲ ਦੇ ਭਾਗਾਂ ਦਾ ਵਰਨਣ।

8. ਸਰੀਰ ਵਿੱਚ ਗਤੀ (Body Movements) :-

ਮਨੁੱਖੀ ਸ਼ਰੀਰ ਅਤੇ ਇਸ ਦੀ ਹਰਕਤ, ਮਨੁੱਖੀ ਖੋਪੜੀ, ਮਨੁੱਖੀ ਪਿੰਜ਼ਰ, ਜੰਤੂਆਂ ਦੀ ਚਾਲ।

9. ਸਜੀਵ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਚੋਗਿਰਦਾ (The living organisms and their Surroundings):-

ਸਜੀਵ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਚੋਗਿਰਦਾ, ਸੰਜੀਵਾਂ ਲਈ ਖੋਜ, ਆਵਾਸ ਅਤੇ ਅਨੁਕੂਲਣ, ਸਜੀਵਾਂ ਦੇ ਲੱਛਣ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਕਿਸਮਾਂ ਦੀਆਂ ਮੱਛਲੀਆਂ, ਵੱਖ-ਵੱਖ ਆਵਾਸਾਂ ਦੀ ਯਾਤਰਾ, ਸਜੀਵਾਂ ਵਿੱਚ ਮਲ ਨਿਕਾਸ (ਉਤਸਰਜਲ), ਮਾਰੂਥਲ ਵਿੱਚ ਉੱਗਣ ਵਾਲੇ ਪੌਦੇ, ਕੁਝ ਜਲੀਏ ਆਵਾਸ, ਸਾਡੇ ਆਸ-ਪਾਸ ਦੇ ਕੁਝ ਜੀਵ, ਕੀ ਸਾਰੇ ਸਜੀਵ ਪ੍ਰਜਨਣ ਕਰਦੇ ਹਨ?, ਕੀ ਸਾਰੇ ਜੀਵ ਗਤੀ ਕਰਦੇ ਹਨ?

10. ਗਤੀ ਅਤੇ ਦੂਰੀਆਂ ਦਾ ਮਾਪਣ (Motion and Measurement of Distances) :-

ਆਵਾਜਾਈ ਦੀ ਕਹਾਣੀ, ਤੁਸੀਂ ਕਿੰਨੀ ਦੂਰੀ ਤਹਿ ਕੀਤੀ, ਕੁਝ ਮਾਪਣ, ਮਾਪਣ ਦੀਆਂ ਮਾਣਕ, ਲੰਬਾਈ ਲਈ ਠੀਕ ਮਾਪ, ਕਿਸੀ ਵਰਕ-ਰੇਖਾ ਦੀ ਲੰਬਾਈ ਮਾਪਣਾ, ਸਾਡੇ ਚਾਰੇ ਪਾਸੇ ਗਤੀਸ਼ੀਲ ਵਸਤੂਆਂ, ਗਤੀ ਦੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ।

11. ਪ੍ਰਕਾਸ਼-ਪਰਿਛਾਵਾਂ ਅਤੇ ਪਰਿਵਰਤਨ (Light, Shadows and Reflections) :-

ਪਾਰਦਰਸ਼ੀ, ਅਪਾਰਦਰਸ਼ੀ ਅਤੇ ਅਲਪ ਪਾਰਦਰਸ਼ੀ ਵਸਤੂਆਂ, ਪਰਿਛਾਵਾਂ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਕੀ ਹੰਦਾ ਹੈ?, ਸੂਈ ਛੇ ਕੈਮਰਾ, ਦਰਪਣ ਅਤੇ ਪਰਿਵਰਤਨ।

12. ਬਿਜਲੀ ਅਤੇ ਸਰਕਟ (Electricity and Circuits) :-

ਬਿਜਲਈ ਸੈੱਲ, ਬਿਜਲੀ ਸੈੱਲ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਹੋਇਆ ਬਲਬ, ਬਿਜਲਈ ਸਰਕਟ, ਬਿਜਲੀ-ਸਵਿੱਚ, ਬਿਜਲੀ-ਚਾਲਕ ਅਤੇ ਬਿਜਲੀ-ਰੋਧਕ।

13. ਚੁੰਬਕਾਂ ਰਾਹੀਂ ਮਨੋਰੰਜਨ (Fun with Magnets) :-

ਚੁਬੰਕ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਖੋਜਾਂ ਗਿਆ, ਚੁਬੰਕੀ ਅਤੇ ਅਚੁਬੰਕੀ ਪਦਾਰਥ, ਚੁਬੰਕ ਦੇ ਧਰੁਵ, ਦਿਸ਼ਾ ਗਿਆਤ ਕਰਨੀ, ਆਪਣਾ ਚੁਬੰਕ ਖੁਦ ਬਣਾਉ, ਚੁਬੰਕਾਂ ਵਿੱਚ ਆਕਰਸ਼ਨ ਅਤੇ ਅਪਕਰਸ਼ਨ।

14. ਪਾਣੀ (Water) :-

ਸਾਨੂੰ ਕਿੰਨਾ ਪਾਣੀ ਵਰਤਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਅਸੀਂ ਪਾਣੀ ਕਿਥੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦੇ ਹਾਂ, ਜਲ ਚੱਕਰ, ਮੁੜ ਮਹਾਂਸਾਗਰਾਂ ਵੱਲ, ਜੇਕਰ ਜ਼ਿਆਦਾ ਵਰਖਾ ਹੋਵੇਗੀ ਤਾਂ ਕੀ ਹੋਵੇਗਾ, ਜੇਕਰ ਕਾਫੀ ਸਮੇਂ ਤੱਕ ਵਰਖਾ ਨਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਕੀ ਹੋਵੇਗਾ?, ਅਸੀ ਪਾਣੀ ਨੂੰ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਰੱਖ ਸਕਦੇ ਹਾਂ।

15. ਸਾਡੇ ਚਾਰੇ ਪਾਸੇ ਹਵਾ (Air Around us) :-

ਕੀ ਹਵਾ ਸਾਡੇ ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਮਜੌਦ ਹੈ, ਹਵਾ ਕਿਸ ਤੋਂ ਬਣੀ ਹੈ, ਪਾਣੀ ਅਤੇ ਮਿੱਟੀ ਵਿੱਚ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਜੀਵਾਂ ਅਤੇ ਪੌਦਿਆਂ ਨੂੰ ਆਕਸੀਜਨ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਿਲਦੀ ਹੈ?, ਵਾਯੂ ਮੰਡਲ ਵਿੱਚ ਆਕਸੀਜਨ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੁਨਰ ਸਥਾਪਿਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

16. ਕੂੜੇ-ਕਰਕਟ ਦੀ ਸੰਭਾਲ ਅਤੇ ਨਿਪਟਾਰੇ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ (Garbage in and Garbage out):-

ਕੂੜੇ-ਕਰਕਟ ਦਾ ਨਿਪਟਾਨ, ਵਰਗੀਕੰਮਪੋਸਟਿੰਗ, ਕਾਗਜ ਦਾ ਪੁਨਰ ਚੱਕਰਨ, ਪਲਾਸਟਿਕ-ਵਰਦਾਨ ਜਾਂ ਅਭੀਸ਼ਾਪ।

ਸਾਇੰਸ ਪ੍ਰਯੋਗੀ ਪਾਠ ਕ੍ਰਮ
SA – 1 (ਵਿਗਿਆਨ ਵਿਸ਼ੇ ਦੀਆਂ ਕਿਰਿਆਵਾਂ ਦੀ ਸੂਚੀ)

ਕਿਰਿਆ 1: ਪੌਦਿਆਂ ਦੇ ਭਾਗ ਜੋ ਭੋਜਨ ਤੌਰ ਤੇ ਵਰਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।(ਪਾਠ : 1, ਪੰਨਾ : 3, ਕਿਰਿਆ : 4)

ਲੋੜੀਂਦਾ ਸਮਾਨ: ਜੜ੍ਹਾਂ ਸਮੇਤ ਪੌਦਾ, ਕੁਝ ਫਲ ਅਤੇ ਬੀਜ।

ਕਿਰਿਆ 2: ਨਿਸ਼ਾਸ਼ਤੇ, ਪ੍ਰੋਟੀਨ ਅਤੇ ਚਰਬੀ ਦੀ ਪਰਖ ਕਰਨਾ।(ਪਾਠ : 2, ਪੰਨਾ : 9, ਕਿਰਿਆ : 2)

ਲੋੜੀਂਦਾ ਸਮਾਨ: ਆਇਓਡੀਨ ਦਾ ਘੋਲ, ਆਲੂ ਦਾ ਟੁੱਕੜਾ, ਡਰਾਪਰ, ਕਾਪਰ ਸਲਫੇਟ, ਕਾਸਟਿਕ ਸੋਡਾ, ਦੋ ਪਰਖਨਲੀਆਂ, ਦੁੱਧ, ਚਾਵਲ, ਕਾਗਜ਼ ਦਾ ਟੁੱਕੜਾ, ਤੇਲ ਜਾਂ ਘਿਓ, ਅਲਕੋਹਲ।

ਕਿਰਿਆ 3: ਕੱਪੜੇ ਦੀ ਬੁਣਾਈ ਬਾਰੇ ਜਾਣਨਾ।(ਪਾਠ: 3, ਪੰਨਾ : 21, ਕਿਰਿਆ : 5)

ਲੋੜੀਂਦਾ ਸਮਾਨ: ਵੱਖ-ਵੱਖ ਰੰਗਾਂ ਦੀਆਂ ਸ਼ੀਟਾਂ।

ਕਿਰਿਆ 4: ਬੂਟੇ, ਝਾੜੀ ਅਤੇ ਰੁੱਖ ਨੂੰ ਜਾਨਣਾ।(ਪਾਠ : 7, ਪੰਨਾ : 52, ਕਿਰਿਆ : 1)

ਲੋੜੀਂਦਾ ਸਮਾਨ: ਵੱਖ ਵੱਖ ਪੌਦਿਆਂ ਦੇ ਤਣੇ ਅਤੇ ਟਾਹਣੀਆਂ।

ਕਿਰਿਆ 5 : ਪੌਦਿਆਂ ਵਿੱਚ ਸੰਵਹਿਨ ਕਿਰਿਆ ਦਾ ਅਧਿਐਨ।(ਪਾਠ : 7, ਪੰਨਾ : 54, ਕਿਰਿਆ : 2)

ਲੋੜੀਂਦਾ ਸਮਾਨ: ਇੱਕ ਕੱਚ ਦਾ ਗਿਲਾਸ, ਪਾਣੀ, ਲਾਲ ਸਿਆਹੀ, ਬੂਟੀ ਅਤੇ ਬਲੇਡ ।

ਕਿਰਿਆ 6 : ਪੱਤੇ ਦੀ ਬਣਤਰ ਨੂੰ ਸਮਝਣਾ।(ਪਾਠ: 7, ਪੰਨਾ: 55, ਕਿਰਿਆ: 3)

ਲੋੜੀਂਦਾ ਸਮਾਨ: ਪੱਤਾ, ਕਾਗਜ ਦਾ ਟੁੱਕੜਾ ਅਤੇ ਪੈਨਸਿਲ।

ਕਿਰਿਆ 7 : ਵਾਸ਼ਪ ਉਤਸਰਜਨ ਨੂੰ ਸਮਝਣਾ।(ਪਾਠ : 7, ਪੰਨਾ : 56, ਕਿਰਿਆ : 4)

ਲੋੜੀਂਦਾ ਸਮਾਨ: ਪੌਦਾ, ਪੌਲੀਥੀਨ ਦੇ ਦੋ ਪਾਰਦਰਸ਼ੀ ਲਿਫਾਫੇ ਅਤੇ ਧਾਗਾ।

ਕਿਰਿਆ 8 : ਪੱਤੇ ਵਿੱਚ ਸਟਾਰਚ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਪਤਾ ਕਰਨਾ।(ਪਾਠ : 7, ਪੰਨਾ : 56, ਕਿਰਿਆ : 5)

ਲੋੜੀਂਦਾ ਸਮਾਨ: ਪੱਤਾ, ਸਪਿਰਿਟ ਲੈਂਪ, ਬੀਕਰ, ਪਰਖਨਲੀ, ਬਰਨਰ, ਪਾਣੀ, ਪਲੇਟ ਅਤੇ ਆਇਓਡੀਨ।

ਕਿਰਿਆ 9 : ਬੀਜਾਂ ਦਾ ਪੁੰਗਰਣਾਂ ਅਤੇ ਪੌਦਿਆਂ ਦੀਆਂ ਜੜ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝਣਾ।

(ਪਾਠ : 7, ਪੰਨਾ : 58, ਕਿਰਿਆ : 7, 8)

ਲੋੜੀਂਦਾ ਸਮਾਨ: ਮੱਕੀ ਅਤੇ ਛੋਲਿਆਂ ਦੇ ਬੀਜ, ਰੂੰ, ਕਟੋਰੀ ਅਤੇ ਪਾਣੀ।

ਕਿਰਿਆ 10 : ਵਕਰ ਰੇਖਾ ਦੀ ਲੰਬਾਈ ਮਾਪਣਾ।(ਪਾਠ : 10, ਪੰਨਾ : 101, ਕਿਰਿਆ : 4)

ਲੋੜੀਂਦਾ ਸਮਾਨ: ਚਾਕ-ਬੋਰਡ, ਧਾਗਾ, ਮੀਟਰ ਪੈਮਾਨਾ।

ਕਿਰਿਆ 11 : ਬਿਜਲਈ ਬਲਬ ਦੀ ਬਣਤਰ ਬਾਰੇ ਸਮਝਣਾ।(ਪਾਠ : 12, ਪੰਨਾ : 117, ਕਿਰਿਆ : 01)

ਲੋੜੀਂਦਾ ਸਮਾਨ: ਟਾਰਚ ਦਾ ਬਲਬ (ਧਾਤੂ ਦੀ ਟੋਪੀ ਅਤੇ ਡਿਸਕ ਵਾਲਾ ਬਲਬ)।

ਕਿਰਿਆ 12 : ਬਿਜਲੀ ਸੈੱਲ ਨਾਲ ਬੱਲਬ ਨੂੰ ਜੋੜਨਾ।(ਪਾਠ : 12, ਪੰਨਾ : 117, ਕਿਰਿਆ : 02)

ਲੋੜੀਂਦਾ ਸਮਾਨ: ਬਿਜਲੀ ਸੈੱਲ, ਜੋੜਕ ਤਾਰਾਂ, ਬੱਲਬ।

ਕਿਰਿਆ 13 : ਟਾਰਚ ਤਿਆਰ ਕਰਨਾ।(ਪਾਠ : 12, ਪੰਨਾ : 119, ਕਿਰਿਆ : 03)

ਲੋੜੀਂਦਾ ਸਮਾਨ: ਬਲਬ, ਜੋੜਕ ਤਾਰ, ਰਬੜ ਬੈਂਡ, ਟੇਪ।

ਕਿਰਿਆ 14 : ਬਿਜਲੀ ਸਵਿੱਚ ਬਣਾਉਣਾ।(ਪਾਠ : 12, ਪੰਨਾ : 120, ਕਿਰਿਆ : 04)

ਲੋੜੀਂਦਾ ਸਮਾਨ: ਦੋ ਡਰਾਇੰਗ ਪਿੰਨਾਂ, ਇੱਕ ਬਕਸੂਆ, ਗੱਤੇ ਦਾ ਟੁਕੜਾ, ਲੱਕੜ ਦਾ ਬੋਰਡ, ਬਿਜਲੀ ਬਲਬ, ਬਿਜਲੀ ਸੈੱਲ, ਜੋੜਕ ਤਾਰਾਂ, ਰਬੜ ਬੈਂਡ ਜਾਂ ਟੇਪ।

ਕਿਰਿਆ 15 : ਚਾਲਕ ਅਤੇ ਰੋਧਕ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨਾ।(ਪਾਠ : 12, ਪੰਨਾ : 121 ਕਿਰਿਆ : 05)

ਲੋੜੀਂਦਾ ਸਮਾਨ: ਬਿਜਲਈ ਸੈੱਲ, ਬਲਬ, ਜੋੜਕ ਤਾਰਾਂ, ਵੱਖ-ਵੱਖ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਪਦਾਰਥ ਜਿਵੇਂ ਸਿੱਕੇ, ਕਾਰਕ, ਰਬੜ, ਕੱਚ, ਚਾਬੀਆਂ, ਪਿੰਨ, ਪਲਾਸਟਿਕ ਦਾ ਸਕੇਲ, ਲੱਕੜੀ ਦਾ ਗੁਟਕਾ, ਐਲੂਮੀਨਿਅਮ ਦੀ ਪੱਤੀ, ਮੋਮਬੱਤੀ, ਸਿਲਾਈ ਮਸ਼ੀਨ ਦੀ ਸੂਈ, ਕਾਗਜ਼ ਅਤੇ ਪੈਂਨਸਿਲ ਦਾ ਸਿੱਕਾ।

ਕਿਰਿਆ 16 : ਚੁੰਬਕ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਕਾਰਣ ਹਵਾ ਵਿੱਚ ਲਟਕਿਆ ਪੇਪਰ ਕਲਿਪ।

(ਪਾਠ: 13, ਪੇਜ਼ : 126, ਕਿਰਿਆ : 01)

ਲੋੜੀਂਦਾ ਸਮਾਨ: ਕਾਗਜ਼ ਜਾਂ ਪਲਾਸਟਿਕ ਦਾ ਗਿਲਾਸ, ਧਾਗਾ, ਛੱੜ ਚੁੰਬਕ, ਸਟੈਂਡ, ਪੇਪਰ ਕਲਿਪ, ਕਾਗਜ਼।

ਕਿਰਿਆ 17 : ਰੇਤ ਜਾਂ ਮਿੱਟੀ ਵਿੱਚ ਚੁੰਬਕ ਨੂੰ ਰਗੜ ਕੇ ਲੋਹੇ ਦੇ ਬੁਰਾਦੇ ਦੀ ਮਾਤਰਾ ਦਾ ਪਤਾ ਲਗਾਉਣਾ ਅਤੇ ਚੰਬਕੀ ਧਰੁਵਾਂ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ।(ਪਾਠ: 13, ਪੇਜ : 128, ਕਿਰਿਆ : 03, 04)

ਲੋੜੀਂਦਾ ਸਮਾਨ: ਲੋਹੇ ਦਾ ਬੁਰਾਦਾ, ਛੜ ਚੁੰਬਕ, ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸਥਾਨਾਂ ਦੀ ਮਿੱਟੀ।

ਕਿਰਿਆ 18 : ਸੁਤੰਤਰਤਾ ਪੂਰਵਕ ਲਟਕਦਾ ਚੁੰਬਕ ਹਮੇਸ਼ਾ ਇੱਕ ਹੀ ਦਿਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਠਹਿਰਦਾ ਹੈ।

(ਪਾਠ: 13, ਪੰਨਾ : 129, ਕਿਰਿਆ : 05)

ਲੋੜੀਂਦਾ ਸਮਾਨ: ਇੱਕ ਛੜ ਚੁੰਬਕ, ਧਾਗਾ, ਸਟੈਂਡ।

ਕਿਰਿਆ 19 : ਸੂਈ ਨੂੰ ਚੁੰਬਕ ਬਣਾਕੇ ਕੰਪਾਸ ਤਿਆਰ ਕਰਨਾ।(ਪਾਠ:13, ਪੰਨਾ : 131, ਕਿਰਿਆ : 06)

ਲੋੜੀਂਦਾ ਸਮਾਨ: ਲੋਹੇ ਦੀ ਸੂਈ, ਲੋਹੇ ਦਾ ਆਇਤਾਕਾਰ ਟੁਕੜਾ, ਬਲੇਡ, ਛੜ ਚੁੰਬਕ।

SA – 2 (ਵਿਗਿਆਨ ਵਿਸ਼ੇ ਦੀਆਂ ਕਿਰਿਆਵਾਂ ਦੀ ਸੂਚੀ)

ਕਿਰਿਆ 1: ਘੁਲਣਸ਼ੀਲ (Soluble) ਅਤੇ ਅਘੁਲਣਸ਼ੀਲ (Unsoluble) ਪਦਾਰਥਾਂ ਦਾ ਅਧਿਐਨ ਕਰਨਾ।

(ਪਾਠ : 4, ਪੰਨਾ : 29-30, ਕਿਰਿਆ : 4-5)

ਲੋੜੀਂਦਾ ਸਮਾਨ: ਬੀਕਰ, ਚਮਚ, ਪਾਣੀ, ਨਮਕ, ਰੇਤ, ਚੀਨੀ, ਚਾਕ ਪਾਊਡਰ, ਲੱਕੜ ਦਾ ਬੁਰਾਦਾ, ਸਿਰਕਾ, ਨਿੰਬੂ ਦਾ ਰਸ, ਸਰ੍ਹੋਂ ਦਾ ਤੇਲ, ਨਾਰੀਅਲ ਤੇਲ, ਮਿੱਟੀ ਦਾ ਤੇਲ।

ਕਿਰਿਆ 2: ਪਾਰਦਰਸ਼ੀ (Transparent), ਅਪਾਰਦਰਸ਼ੀ (Opaque) ਅਤੇ ਅਲਪ- ਪਾਰਦਰਸ਼ੀ (Translucent) ਵਸਤੂਆਂ ਦਾ ਅਧਿਐਨ ਕਰਨਾ। (ਪਾਠ : 4, ਪੰਨਾ : 31, ਕਿਰਿਆ : 6)

ਲੋੜੀਂਦਾ ਸਮਾਨ: ਕਾਗ਼ਜ਼ ਦੀ ਇੱਕ ਸ਼ੀਟ, ਬਲਬ, ਖਾਣ ਵਾਲਾ ਤੇਲ ਜਾਂ ਮੱਖਣ, ਕੱਚ ਦਾ ਬਰਤਨ ਅਤੇ ਟਾਰਚ।

ਕਿਰਿਆ 3: ਪਦਾਰਥਾਂ ਨੂੰ ਵਾਸ਼ਪਨ ਅਤੇ ਫਿਲਟਰਨ (Filtration) ਵਿਧੀ ਰਾਹੀਂ ਵੱਖ ਕਰਨਾ।

(ਪਾਠ : 5, ਪੰਨਾ : 39-40, ਕਿਰਿਆ : 5-6)

ਲੋੜੀਂਦਾ ਸਮਾਨ: ਫਿਲਟਰ ਪੇਪਰ, ਕੀਫ਼, ਬੀਕਰ, ਗੰਧਲਾ ਪਾਣੀ, ਵਾਚ ਗਲਾਸ, ਪਾਣੀ, ਬੀਕਰ, ਨਮਕ, ਰੇਤ, ਤਿਕੌਣ ਸਟੈਂਡ, ਜਾਲੀ।

ਕਿਰਿਆ 4: ਵਾਸ਼ਪਣ (Vapourisation) ਅਤੇ ਸੰਘਣਨ (Condensation) ।

(ਪਾਠ : 5, ਪੰਨਾ : 40-41, ਕਿਰਿਆ : 6-7)

ਲੋੜੀਂਦਾ ਸਮਾਨ: ਸਪਿਰਟ ਲੈਂਪ, ਧਾਤ ਦੀ ਪਲੇਟ, ਕੇਤਲੀ, ਬਰਫ, ਪਾਣੀ, ਚਿਮਟਾ।

ਕਿਰਿਆ 5: ਅਸੰਤ੍ਰਿਪਤ ਅਤੇ ਸੰਤ੍ਰਿਪਤ ਘੋਲ਼ਾਂ ਦਾ ਅਧਿਐਨ ਕਰਨਾ।

(ਪਾਠ : 5, ਪੰਨਾ : 42, ਕਿਰਿਆ : 9)

ਲੋੜੀਂਦਾ ਸਮਾਨ: ਗਲਾਸ, ਨਮਕ, ਪਾਣੀ।

ਕਿਰਿਆ 6: ਗੇਂਦ-ਗੁੱਤੀ ਜੋੜ (Ball-Socket Joint)। (ਪਾਠ : 8, ਪੰਨਾ : 68, ਕਿਰਿਆ : 2)

ਲੋੜੀਂਦਾ ਸਮਾਨ: ਦੋ ਪਲਾਸਟਿਕ ਦੀਆਂ ਅਲੱਗ-ਅੱਲਗ ਅਕਾਰ ਦੀਆਂ ਗੇਂਦਾਂ, ਪੈਨਸਿਲਾਂ, ਕਟਰ।

ਕਿਰਿਆ 7: ਕਬਜ਼ੇਦਾਰ ਜੋੜ (Hinge Joint)। (ਪਾਠ : 8, ਪੰਨਾ : 69, ਕਿਰਿਆ : 3)

ਲੋੜੀਂਦਾ ਸਮਾਨ: ਦੋ ਅਲੱਗ-ਅਲੱਗ ਅਕਾਰ ਦੇ ਗੱਤੇ ਜਾਂ ਪਲਾਸਟਿਕ ਦੇ ਪਾਇਪ, ਪੈਂਨਸਿਲ।

ਕਿਰਿਆ 8: ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹਮੇਸ਼ਾ ਸਰਲ ਰੇਖਾ ਵਿੱਚ ਚਲਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਪ੍ਰਛਾਵੇਂ ਦਾ ਬਣਨਾ।

(ਪਾਠ : 11, ਪੰਨਾ : 108, 111, ਕਿਰਿਆ : 3, 6)

ਲੋੜੀਂਦਾ ਸਮਾਨ: ਪਾਈਪ ਦੇ ਦੋ ਛੋਟੇ ਟੁਕੜੇ (ਇੱਕ ਸਿੱਧਾ ਤੇ ਇੱਕ ਮੁੜਿਆ ਹੋਇਆ) , ਮੋਮਬੱਤੀ, ਮਾਚਿਸ, ਟਾਰਚ, ਪਰਦਾ।

ਕਿਰਿਆ 9: ਸੂਈ ਛੇਕ ਕੈਮਰੇ (Pin Hole Camera) ਰਾਹੀਂ ਪ੍ਰਤੀਬਿੰਬ ਬਣਾਉਣਾ।

(ਪਾਠ : 11, ਪੰਨਾ : 110, ਕਿਰਿਆ : 5)

ਲੋੜੀਂਦਾ ਸਮਾਨ: ਗੱਤਾ ਜਾਂ ਮੋਟਾ ਚਾਰਟ, ਕਾਲਾ ਪੇਪਰ, ਬਟਰ ਪੇਪਰ।

ਕਿਰਿਆ 10: ਸਮਤਲ ਦਰਪਣ ਤੋਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦਾ ਪਰਾਵਰਤਨ। (ਪਾਠ : 11, ਪੰਨਾ : 112, ਕਿਰਿਆ : 8)

ਲੋੜੀਂਦਾ ਸਮਾਨ: ਵੱਡੀ ਥਰਮੋਕੋਲ ਦੀ ਸ਼ੀਟ, ਕੰਘੀ, ਸਮਤਲ ਦਰਪਣ, ਕਾਗ਼ਜ਼ ਦੀ ਰੰਗੀਨ ਸ਼ੀਟ, ਟਾਰਚ।

ਕਿਰਿਆ 11: ਬੱਦਲ ਕਿਸ ਤਰਾਂ ਬਣਦੇ ਹਨ? (ਪਾਠ : 14, ਪੰਨਾ : 140, ਕਿਰਿਆ : 3)

ਲੋੜੀਂਦਾ ਸਮਾਨ: ਪਾਣੀ ਨਾਲ ਅੱਧਾ ਭਰਿਆ ਗਿਲਾਸ, ਬਰਫ

ਕਿਰਿਆ 12: ਇੱਕ ਸਾਧਾਰਨ ਫਿਰਕੀ ਬਣਾਉਣਾ। (ਪਾਠ : 15, ਪੰਨਾ : 147, ਕਿਰਿਆ ਨੰ : 1)

ਲੋੜੀਂਦਾ ਸਮਾਨ : ਕਾਗ਼ਜ਼ ਦੇ ਟੁਕੜੇ, ਗੂੰਦ, ਡੰਡੀ, ਵਾਯੂ ਸੂਚਕ ।

ਕਿਰਿਆ 13: ਹਵਾ ਸਾਡੇ ਚਾਰੇ ਪਾਸੇ ਹਰ ਜਗ੍ਹਾ ਮੌਜੂਦ ਹੈ। (ਪਾਠ : 15, ਪੰਨਾ : 147, ਕਿਰਿਆ : 2)

ਲੋੜੀਂਦਾ ਸਮਾਨ: ਬਾਲਟੀ, ਖਾਲੀ ਬੋਤਲ, ਪਾਣੀ।

ਕਿਰਿਆ 14: ਹਵਾ ਵਿੱਚ ਆਕਸੀਜਨ ਹੈ। (ਪਾਠ : 15, ਪੰਨਾ : 148, ਕਿਰਿਆ : 3)

ਲੋੜੀਂਦਾ ਸਮਾਨ: ਦੋ ਬਰਾਬਰ ਆਕਾਰ ਦੀਆਂ ਮੋਮਬੱਤੀਆਂ, ਦੋ ਘੱਟ ਡੂੰਘੇ ਬਰਤਨ, ਵੱਖ ਵੱਖ ਅਕਾਰ ਦੇ ਦੋ ਗਿਲਾਸ, ਪਾਣੀ, ਮਾਚਿਸ ।

किरिआ 15: जल व्चि हवा मोजूद हुम्दी है। (पाठ : 15, पम्ना : 151, किरिआ : 5)

लोड़ीन्दा समान: बरतन, तिकोणा सटैन्ड, बरनर।

किरिआ 16: मि्टी व्चि हवा मोजूद हुम्दी है। (पाठ : 15, पम्ना : 151, किरिआ : 6)

ਲੋੜੀਂਦਾ ਸਮਾਨ: ਬੀਕਰ, ਸੁੱਕੀ ਮਿੱਟੀ ਦਾ ਢੇਲਾ।

ਕਿਰਿਆ 17: ਵਰਮੀ ਕੰਪਸਟ (ਗੰਡੋਆ ਖਾਦ) ਤਿਆਰ ਕਰਨਾ।

(ਪਾਠ : 16, ਪੰਨਾ : 158, ਕਿਰਿਆ : 2)

ਲੋੜੀਂਦਾ ਸਾਮਾਨ: ਗੰਡੋਏ, ਸਾਫ਼ ਸੁਥਰਾ ਮਿੱਟੀ ਵਾਲਾ ਸਥਾਨ, ਸਬਜੀਆਂ ਅਤੇ ਫ਼ਲਾਂ ਦੇ ਵਿਅਰਥ ਛਿੱਲੜ, ਪਾਣੀ, ਰੇਤ ਅਤੇ ਗੋਬਰ।

ਨੋਟ :- ਸਮੂਹ ਸਾਇੰਸ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਨੂੰ ਹਦਾਇਤ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਲਈ ਅਲੱਗ ਤੋਂ ਕੋਈ ਵੀ ਪ੍ਰੈਕਟੀਕਲ ਨੋਟ ਬੁੱਕ ਆਦਿ ਨਾ ਲਗਾਈ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਪ੍ਰੈਕਟੀਕਲ/ਕਿਰਿਆਵਾਂ ਨੂੰ ਪਾਠ-ਕ੍ਰਮ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਕਰਵਾਈਆਂ ਜਾਣ ਅਤੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਇਹਨਾਂ ਕਿਰਿਆਵਾਂ ਨੂੰ ਸਧਾਰਨ ਨੋਟ ਬੁੱਕ ਵਿੱਚ ਹੀ ਲਿਖ ਲਿਆ ਜਾਵੇ।

ਸ਼੍ਰੇਣੀ- ਛੇਵੀਂ

VI. ਸਮਾਜਿਕ ਵਿਗਿਆਨ

ਭਾਗ ਭੂਗੋਲ

ਧਰਤੀ: ਸਾਡਾ ਆਵਾਸ

- ਪ੍ਰਿਥਵੀ: ਸੂਰਜ ਪਰਿਵਾਰ ਦਾ ਅੰਗ।
- ਗਲੋਬ: ਧਰਤੀ ਦਾ ਮਾਡਲ, ਵਿਥਕਾਰ ਅਤੇ ਲੰਬਕਾਰ,
- ਧਰਤੀ ਦੀਆਂ ਗਤੀਆਂ, ਦੈਨਿਕ ਅਤੇ ਵਾਰਸ਼ਿਕ।
- ਨਕਸ਼ੇ: ਸਾਡੇ ਮਦਦਗਾਰ ਕਿਵੇਂ।
- ਧਰਤੀ ਤੇ ਚਾਰ ਮੰਡਲ: ਭੂ-ਮੰਡਲ, ਜਲ-ਮੰਡਲ, ਵਾਯੂ-ਮੰਡਲ ਅਤੇ ਜੀਵ-ਮੰਡਲ।
- ਸੰਸਾਰ ਵਿੱਚ ਭਾਰਤ: ਭਾਰਤ ਦੀਆਂ ਭੂ-ਆਕ੍ਰਿਤੀਆਂ ਦੀ ਵੰਡ: ਪਹਾੜ, ਪਠਾਰ ਅਤੇ ਮੈਦਾਨ:

ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ/ਕਿਰਿਆਵਾਂ

1. ਸੌਰ ਮੰਡਲ ਦਾ ਚਿੱਤਰ ਬਣਾਉਣਾ।
2. ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਨਕਸ਼ੇ ਉੱਤੇ ਮੁੱਖ ਅਕਸ਼ਾਸ਼ ਅਤੇ ਦਿਸ਼ਾਤਰ ਅੰਕਿਤ ਕਰਨਾ।
3. 'ਧਰਤੀ ਦੀਆਂ ਗਤੀਆਂ' ਵਿਸ਼ੇ ਉੱਤੇ ਜਮਾਤ ਵਿੱਚ ਕੁਈਜ਼ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਰਵਾਉਣਾ।
4. ਆਪਣੇ ਸਕੂਲ ਜਾਂ ਰਿਹਾਇਸ਼ੀ ਕਲੋਨੀ ਦਾ ਕੱਚਾ-ਪੱਕਾ ਨਕਸ਼ਾ ਤਿਆਰ ਕਰਨਾ।
5. ਪਹਾੜ, ਪਠਾਰ ਅਤੇ ਮੈਦਾਨ ਦੇ ਮਾਡਲ ਬਨਾਉਣਾ।
6. ਭਾਰਤ ਦੇ ਨਕਸ਼ੇ ਵਿੱਚ ਰਾਜ, ਕੇਂਦਰ ਸ਼ਾਸਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਰਾਜਧਾਨੀਆਂ ਅੰਕਿਤ ਕਰਨਾ।
7. ਆਪਣੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਮਿਲਣ ਵਾਲੇ ਆਮ ਰੁੱਖਾਂ ਦਾ ਚਾਰਟ ਬਣਾਉਣਾ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਫਲ, ਰੇਸ਼ਾ ਅਤੇ ਹੋਰ ਅਧਾਰ ਤੇ ਵਰਗੀਕਰਨ ਕਰੋ।
8. ਭਾਰਤ ਦੇ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਨਕਸ਼ੇ ਤੇ ਆਪਣੇ ਖੇਤਰ ਦੀਆਂ ਜੰਗਲੀ ਜੀਵ ਸੁਰਖਿਆ ਥਾਵਾਂ ਭਰਵਾਉਣਾ।

ਨੋਟ: ਉਪਰੋਕਤ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਚਾਰ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ/ਕਿਰਿਆਵਾਂ ਕਰੋ।

ਭਾਗ ਇਤਿਹਾਸ

ਪ੍ਰਚੀਨ ਕਾਲ ਵਿੱਚ ਲੋਕ ਅਤੇ ਸਮਾਜ

- ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਇਤਿਹਾਸ ਦਾ ਅਧਿਐਨ-ਸ੍ਰੋਤ।
- ਆਦਿ ਮਨੁੱਖ: ਪੱਥਰ ਯੁਗ
- ਹੜੱਪਾ ਸਭਿਅਤਾ।
- ਵੈਦਿਕ ਕਾਲ।
- ਭਾਰਤ 6●● ਈ. ਪੂ. ਤੋਂ 4●● ਈ. ਪੂ. ਤੱਕ।
- ਮੌਰੀਆ ਅਤੇ ਸ਼ੁੰਗ ਕਾਲ
- ਭਾਰਤ 2●● ਈ.ਪੂ. ਤੋਂ 3●● ਈ. ਤੱਕ।
- ਗੁਪਤ ਸਾਮਰਾਜ
- ਹਰਸ਼ਵਰਧਨ ਕਾਲ (6●● ਤੋਂ 65● ਈ.)
- ਚਾਲੂਕਿਆ ਅਤੇ ਪੱਲਵ
- **ਭਾਰਤ ਅਤੇ ਸੰਸਾਰ**

ਮਾਨਚਿੱਤਰ (ਨਕਸ਼ਾ)

- **ਸਿੰਧ ਘਾਟੀ ਸਭਿਅਤਾ ਦੇ ਸਥਾਨ**
- **ਮਹਾਂਜਨਪਦ**
- **ਮੌਰੀਆਂ ਸਾਮਰਾਜ**
- **ਗੁਪਤ ਸਾਮਰਾਜ**

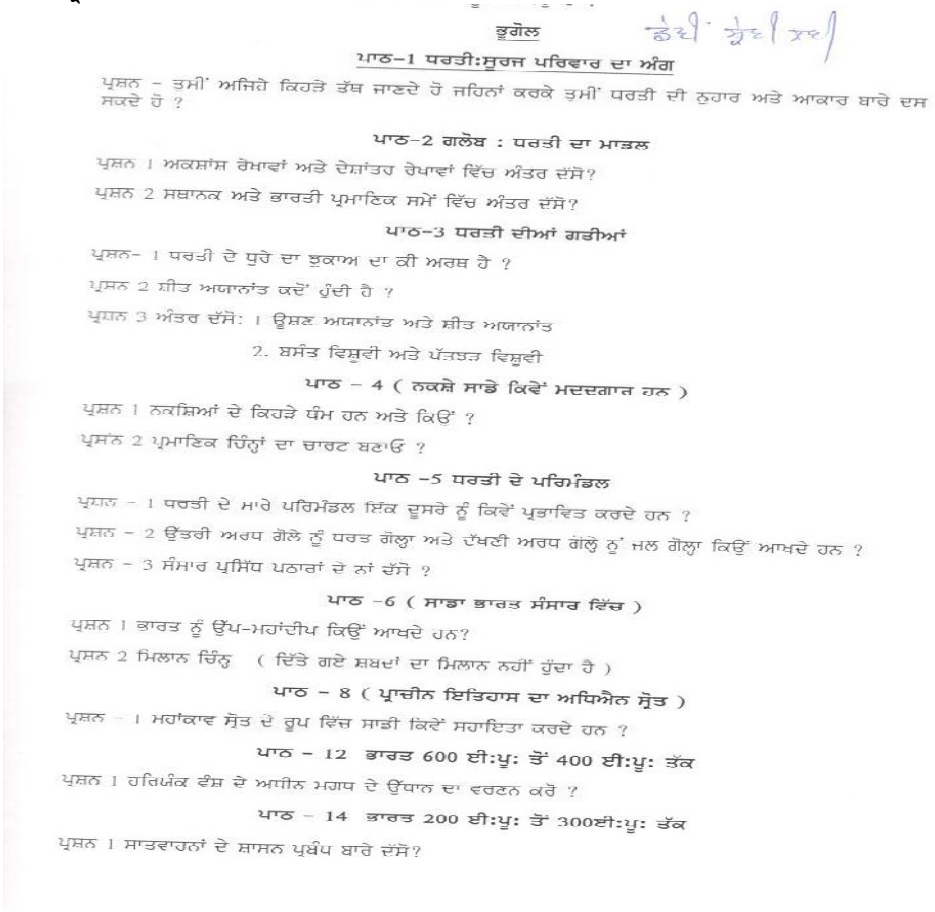
- **ਹਰਸਵਰਧਨ ਦਾ ਸਾਮਰਾਜ**
- **ਦੱਖਣੀ ਭਾਰਤ (320–820 ਈ:)**

ਭਾਗ ਨਾਗਰਿਕ ਸ਼ਾਸ਼ਤਰ

- ਸਮੁਦਾਇ ਅਤੇ ਮਨੁੱਖੀ ਲੋੜਾਂ
- ਪੇਂਡੂ ਵਿਕਾਸ ਅਤੇ ਸਥਾਨਕ ਸਰਕਾਰ
- ਸ਼ਹਿਰੀ ਵਿਕਾਸ ਅਤੇ ਸਥਾਨਕ ਸਰਕਾਰ
- ਸਰਵਜਨਕ ਸੰਪਤੀ ਦੀ ਸੰਭਾਲ

ਨੋਟ:– ਸਮਾਜਿਕ ਵਿਗਿਆਨ ਵਿਸ਼ੇ ਦੇ ਤਿੰਨੋਂ ਭਾਗਾਂ (ਭੂਗੋਲ, ਇਤਿਹਾਸ ਅਤੇ ਨਾਗਰਿਕ ਸ਼ਾਸਤਰ) ਦੀਆਂ ਪਾਠ–ਪੁਸਤਕਾਂ/ਪਾਠਕ੍ਰਮ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੀਆਂ ਕਿਰਿਆਵਾਂ/ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਵਿਦਿਆਥੀਆਂ ਵਲੋਂ ਆਪਣੀਆਂ ਨੋਟ ਬੁੱਕਸ ਵਿੱਚ ਹੀ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਣਗੀਆਂ। ਵੱਖਰੀਆਂ ਪ੍ਰੈਕਟੀਕਲ ਫਾਈਲਜ਼/ਸਕਰੈਪ ਬੁੱਕ ਆਦਿ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਸਮਾਜਿਕ ਸਿੱਖਿਆ ਛੇਵੀਂ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਲਈ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਪਾਠਾਂ ਦੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਅਭਿਆਸਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ Delete ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ:–

ਭੂਗੋਲ

ਪਾਠ–1 ਧਰਤੀ:ਸੂਰਜ ਪਰਿਵਾਰ ਦਾ ਅੰਗ

ਪ੍ਰਸ਼ਨ – ਤੁਸੀਂ ਅਜਿਹੇ ਕਿਹੜੇ ਤੱਥ ਜਾਣਦੇ ਹੋ ਜਹਿਨਾਂ ਕਰਕੇ ਤੁਸੀਂ ਧਰਤੀ ਦੀ ਨੁਹਾਰ ਅਤੇ ਆਕਾਰ ਬਾਰੇ ਦਸ ਸਕਦੇ ਹੋ ?

ਪਾਠ–2 ਗਲੋਬ : ਧਰਤੀ ਦਾ ਮਾਡਲ

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 1 ਅਕਸ਼ਾਂਸ਼ ਰੇਖਾਵਾਂ ਅਤੇ ਦੇਸ਼ਾਂਤਰ ਰੇਖਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਅੰਤਰ ਦੱਸੋ?

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 2 ਸਥਾਨਕ ਅਤੇ ਭਾਰਤੀ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਅੰਤਰ ਦੱਸੋ?

ਪਾਠ–3 ਧਰਤੀ ਦੀਆਂ ਗਤੀਆਂ

ਪ੍ਰਸ਼ਨ– 1 ਧਰਤੀ ਦੇ ਧੁਰੇ ਦਾ ਝੁਕਾਅ ਦਾ ਕੀ ਅਰਥ ਹੈ ?

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 2 ਸ਼ੀਤ ਅਯਨਾਂਤ ਕਦੋਂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ?

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 3 ਅੰਤਰ ਦੱਸੋ: 1. ਗ੍ਰੀਸ਼ਮ ਅਯਨਾਂਤ ਅਤੇ ਸ਼ੀਤ ਅਯਨਾਂਤ

2. ਸ਼ਸੰਤ ਵਿਸ਼ੁਵੀ ਅਤੇ ਪੱਤਝੜ ਵਿਸ਼ੁਵੀ

ਪਾਠ – 4 (ਨਕਸ਼ੇ ਸਾਡੇ ਕਿਵੇਂ ਮਦਦਗਾਰ ਹਨ)

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 1 ਨਕਸ਼ਿਆਂ ਦੇ ਕਿਹੜੇ ਯੰਮ ਹਨ ਅਤੇ ਕਿਉਂ ?

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 2 ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਚਿੰਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਚਾਰਟ ਬਣਾਓ ?

ਪਾਠ –5 ਧਰਤੀ ਦੇ ਪਰਿਮੰਡਿਲ

ਪ੍ਰਸ਼ਨ – 1 ਧਰਤੀ ਦੇ ਮਾਰੇ ਪਰਿਮੰਡਿਲ ਇੱਕ ਦੂਸਰੇ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਦੇ ਹਨ ?

ਪ੍ਰਸ਼ਨ – 2 ਉੱਤਰੀ ਅਰਧ ਗੋਲੇ ਨੂੰ ਧਰਤ ਗੋਲ੍ਹਾ ਅਤੇ ਦੱਖਣੀ ਅਰਧ ਗੋਲ੍ਹੇ ਨੂੰ ਜਲ ਗੋਲ੍ਹਾ ਕਿਉਂ ਆਖਦੇ ਹਨ ?

ਪ੍ਰਸ਼ਨ – 3 ਸੰਮਾਰ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਪਠਾਰਾਂ ਦੇ ਨਾਂ ਦੱਸੋ ?

ਪਾਠ –6 (ਸਾਡਾ ਭਾਰਤ ਸੰਸਾਰ ਵਿੱਚ)

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 1 ਭਾਰਤ ਨੂੰ ਉੱਪ-ਮਹਾਂਦੀਪ ਕਿਉਂ ਆਖਦੇ ਹਨ?

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 2 ਮਿਲਾਨ ਚਿੰਨ੍ਹ (ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦਾ ਮਿਲਾਨ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ)

ਪਾਠ – 8 (ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਇਤਿਹਾਸ ਦਾ ਅਧਿਐਨ ਸ੍ਰੋਤ)

ਪ੍ਰਸ਼ਨ – 1 ਮਹਾਂਕਾਵ ਸ੍ਰੋਤ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਸਾਡੀ ਕਿਵੇਂ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਦੇ ਹਨ ?

ਪਾਠ – 12 ਭਾਰਤ 600 ਈ:ਪੂ: ਤੋਂ 400 ਈ:ਪੂ: ਤੱਕ

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 1 ਹਰਿਅੰਕ ਵੰਸ਼ ਦੇ ਅਧੀਨ ਮਗਧ ਦੇ ਉੱਥਾਨ ਦਾ ਵਰਣਨ ਕਰੋ ?

ਪਾਠ – 14 ਭਾਰਤ 200 ਈ:ਪੂ: ਤੋਂ 300ਈ:ਪੂ: ਤੱਕ

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 1 ਸਾਤਵਾਹਨਾਂ ਦੇ ਸ਼ਾਸਨ ਪ੍ਰਬੰਧ ਬਾਰੇ ਦੱਸੋ?

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 2 ਮਹਾਂ-ਪਾਸ਼ਾਣ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤੀ ਬਾਰੇ ਤੁਸੀਂ ਕੀ ਜਾਣਦੇ ਹੋ?

ਪਾਠ –19 ਸਮੁਦਾਇ ਅਤੇ ਮਨੁੱਖੀ ਲੋੜਾਂ

ਪ੍ਰਸ਼ਨ – 1 ਸਾਨੂੰ ਆਪਣੇ ਭਾਰਤੀ ਸਮੁਦਾਇ ਤੇ ਮਾਣ ਕਿਉਂ ਹੈ ?

ਪ੍ਰਸ਼ਨ –2 ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਮਨੁੱਖੀ ਜੀਵਨ ਕਿਹੋ ਜਿਹਾ ਸੀ ?

ਪਾਠ –20 ਪੇਂਡੂ ਵਿਕਾਸ ਅਤੇ ਸਥਾਨਕ ਸਰਕਾਰ

ਪ੍ਰਸ਼ਨ –1 ਪੰਚਾਇਤ ਦੇ ਸੰਗਠਨ ਬਾਰੇ ਲਿਖੋ ?

ਪ੍ਰਸ਼ਨ –2 ਤੁਹਾਡੇ ਖੇਤਰ ਦੀ ਪੰਚਾਇਤ ਸੰਮਤੀ ਆਪਣੇ ਬਲਾਕ ਦੇ ਵਾਤਾਵਰਣ ਨੂੰ ਸੁਧਾਰਨ ਲਈ ਕੀ ਕਰਦੀ ਹੈ ?

ਪਾਠ – 21 ਸ਼ਹਿਰੀ ਵਿਕਾਸ ਅਤੇ ਸਥਾਨਕ ਸਰਕਾਰ

ਪ੍ਰਸ਼ਨ – 1 ਕਸਬੇ ਦੀ ਸਥਾਨਕ ਸਹਕਾਰ ਨੂੰ ਕੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ?

ਪ੍ਰਸ਼ਨ –2 ਸੁਰੰਗ ਪਥ, ਸਾਇਕਲ ਟ੍ਰੈਕ ਅਤੇ ਲਾਂਘਵੀਂ ਸੜ੍ਹਕ (ਬਾਈ-ਪਾਸ) ਸੜ੍ਹਕ ਸੁਰੱਖਿਆ ਲਈ ਕਿਵੇਂ ਲਾਭਦਾਇਕ ਹਨ ?

ਪ੍ਰਸ਼ਨ – 3 ਸ਼ਹਿਰ ਨੂੰ ਜਨਸੰਖਿਆ ਦੇ ਅਧਾਰ ਤੇ ਵਾਰਡਾਂ ਵਿੱਚ ਕਿਉਂ ਵੰਡਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ?

ਛੇਵੀਂ ਸ਼੍ਰੇਣੀ
VII. ਸਿਹਤ ਅਤੇ ਸਰੀਰਿਕ ਸਿੱਖਿਆ

ਲਿਖਤੀ ਭਾਗ

ਪਾਠ ਨੰ:

1. ਸਿਹਤ
2. ਸਫ਼ਾਈ ਅਤੇ ਸਾਂਭ-ਸੰਭਾਲ

(ੳ) ਘਰ ਦੀ (ਅ) ਆਲ਼ੇ-ਦੁਆਲ਼ੇ ਦੀ (ਇ) ਸਕੂਲ ਦੀ

3. ਹਾਕੀ ਦਾ ਜਾਦੂਗਰ- ਮੇਜਰ ਧਿਆਨ ਚੰਦ
4. ਪੰਜਾਬ ਦੀਆਂ ਲੋਕ ਖੇਡਾਂ
5. ਸੁਰੱਖਿਆ ਸਿੱਖਿਆ
6. ਕੌਮੀ ਝੰਡਾ

(ੳ) ਇਤਿਹਾਸ (ਅ) ਬਣਾਵਟ (ਇ) ਰੰਗ (ਸ) ਚੱਕਰ (ਹ) ਆਕਾਰ (ਕ) ਝੰਡਾ ਲਹਿਰਾਉਣ ਦੇ ਅਵਸਰ

(ਖ) ਝੰਡਾ ਲਹਿਰਾਉਣ ਬਾਰੇ ਸਾਵਧਾਨੀਆਂ

7. ਕੌਮੀ ਗੀਤ ਅਤੇ ਕੌਮੀ ਗਾਣ

(ੳ) ਭਾਵ (ਅ) ਮਹੱਤਤਾ (ਇ) ਸਾਵਧਾਨੀਆਂ

ਪ੍ਰਯੋਗੀ

ਗਰੁੱਪ (ੳ) ਖੇਡਾਂ

ਨੋਟ:- ਹਰ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਲਈ ਇੱਕ ਖੇਡ ਚੁਣਨੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ।

ਲੜਕਿਆਂ ਲਈ ਖੇਡਾਂ-ਫੁੱਟਬਾਲ, ਹਾਕੀ ਹੈਂਡਬਾਲ, ਬਾਸਕਟਬਾਲ, ਵਾਲੀਬਾਲ, ਕਬੱਡੀ, ਕੁਸ਼ਤੀਆਂ, ਕ੍ਰਿਕਟ, ਬੈਡਮਿੰਟਨ, ਬਾਕਸਿੰਗ (ਮੁੱਕੇਬਾਜ਼ੀ), ਤੈਰਾਕੀ ਅਤੇ ਖੋ-ਖੋ।

ਲੜਕੀਆਂ ਲਈ ਖੇਡਾਂ-ਹਾਕੀ, ਹੈਂਡਬਾਲ, ਵਾਲੀਬਾਲ, ਬਾਸਕਟਬਾਲ, ਖੋ-ਖੋ, ਬੈਡਮਿੰਟਨ, ਸੋਫਟਬਾਲ ਅਤੇ ਤੈਰਾਕੀ।

ਗਰੁੱਪ (ਅ)-ਐਥਲੈਟਿਕਸ

ਦੌੜਾ-ਲੜਕੀਆਂ

(1) 5● ਮੀਟਰ (2) 2●● ਮੀਟਰ

ਲੜਕੇ

(1) 1●● ਮੀਟਰ (2) 4●● ਮੀਟਰ

ਛਾਲਾਂ :-

ਲੰਮੀ ਛਾਲ ਜਾਂ ਉੱਚੀ ਛਾਲ

ਸੁੱਟਾਂ-ਕ੍ਰਿਕਟ ਬਾਲ ਜਾਂ ਗੋਲਾ 6 ਪੌਂਡ (ਲੜਕੇ) 4 ਪੌਂਡ (ਲੜਕੀਆਂ)

ਗਰੁੱਪ (ਇ) ਜਿਮਨਾਸਟਿਕ

ਬਿਨਾਂ ਅਪਰੇਟਿਸ ਤੋਂ ਜਾਂ ਅਪਰੇਟਿਸ ਨਾਲ਼

ਗਰੁੱਪ (ਸ)

ਹੇਠ ਲਿਖਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਕਿਸੇ ਇੱਕ ਦੀ ਚੋਣ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ:-

(1) ਯੋਗ (2) ਲੋਕ-ਨਾਚ (3) ਕਾਲਿਸਥੈਨਿਕਸ (ਹਲਕੀਆਂ ਜਮਨਾਸਟਿਕ ਕਸਰਤਾਂ) (4) ਛੋਟੀਆਂ ਖੇਡਾਂ (5) ਗੀਲੇਜ਼

ਗਰੁੱਪ (ੳ) ਖੇਡਾਂ

(1) ਫੁੱਟਬਾਲ

1. ਕਿਕਿੰਗ : ਖੜ੍ਹੀ ਬਾਲ, ਹੌਲ਼ੀ ਚੱਲ ਦੀ ਬਾਲ ਅਤੇ ਤੇਜ਼ ਬਾਲ ਨੂੰ ਨੀਵੀਂ ਕਿੱਕ ਮਾਰਨਾ।
2. ਬਾਲ ਰੋਕਣਾ : ਆਪਣੇ ਵੱਲ ਆਉਂਦੀ ਹੋਈ ਅਤੇ ਚੱਲਦੀ ਬਾਲ ਨੂੰ ਰੋਕਣਾ।
3. ਪਾਸ ਹੋਣਾ : ਸਿੱਧਾ ਅਤੇ ਤਿਰਛਾ ਪਾਸ

(2) ਹਾਕੀ

1. ਹਾਕੀ ਫੜਨਾ
2. ਹਿੱਟ ਕਰਨਾ : ਸਿੱਧੀ ਹਿੱਟ ਮਾਰਨਾ
3. ਰੋਕਣਾ : ਬਾਲ ਰੋਕਣੀ
4. ਪਾਸ : ਸਿੱਧਾ ਪਾਸ ਦੇਣਾ
5. ਡਰਿਬਲਿੰਗ : ਸਾਦੀ ਡਰਿਬਲਿੰਗ
6. ਖੇਡ ਦਾ ਅਭਿਆਸ

(3) ਹੈਂਡਬਾਲ

1. ਬਾਲ ਫੜਨੀ
2. ਬਾਲ ਸੁੱਟਣੀ
3. ਡਰਿਬਲਿੰਗ ਕਰਨੀ
4. ਬਾਲ ਨੂੰ ਕੈਚ ਕਰਨਾ ਜਾਂ ਬੁੱਚਣਾ
5. ਖੇਡ ਦਾ ਅਭਿਆਸ

(4) ਵਾਲੀਬਾਲ

1. ਸਰਵਿਸ : ਸਿੰਪਲ ਸਰਵਿਸ ਕਰਨੀ
2. ਪਾਸ : ਅੰਡਰ ਹੈਂਡ ਪਾਸ ਅਤੇ ਅੱਪਰ ਹੈਂਡ ਪਾਸ
3. ਬਾਲ ਲੈਣੀ : ਅੰਡਰ ਹੈਂਡ ਅਤੇ ਅੱਪਰ ਹੈਂਡ ਬਾਲ ਲੈਣੀ

(5) ਬਾਸਕਟਬਾਲ

1. ਬਾਲ ਫੜਨੀ ਅਤੇ ਖਿਡਾਰੀ ਦੇ ਖੜ੍ਹਨ ਦੀ ਸਥਿਤੀ (ਸਟਾਂਸ)
2. ਡਰਿਬਲਿੰਗ : ਸਿੰਪਲ ਡਰਿਬਲਿੰਗ
3. ਪਾਸ : ਛਾਤੀ ਜਾਂ ਪੁੱਛ ਪਾਸ, ਅੰਡਰ ਹੈਂਡ ਪਾਸ, ਓਵਰ ਹੈਂਡ ਪਾਸ

(6) ਬੈਡਮਿੰਟਨ

1. ਰੈਕਟ ਫੜਨਾ
2. ਪੈਰਾਂ ਤੇ ਖੜ੍ਹਨ ਦੀ ਆਦਤ (ਸਟਾਂਸ)
3. ਚਿੜੀ ਫੜਨਾ ਅਤੇ ਉਛਾਲਣਾ
4. ਸਰਵਿਸ ਕਰਨ ਦਾ ਢੰਗ
5. ਹਿੱਟ ਕਰਨ ਦਾ ਢੰਗ
6. ਖੇਡ ਦਾ ਅਭਿਆਸ

(7) ਕਬੱਡੀ

1. ਕਬੱਡੀ ਕੈਂਟ
2. ਖੇਡ : ਮਿਡ ਲਾਇਨ ਕਰਾਸ
3. ਰੇਡਰ ਨੂੰ ਫੜਨਾ : (ਗੁੱਟ ਤੋਂ ਅਤੇ ਗਿੱਟੇ ਤੋਂ)
4. ਛੂਹਣਾ : ਪੈਰ ਨਾਲ਼ ਅਤੇ ਹੱਥ ਨਾਲ਼
5. ਕਿੱਕ : ਸਾਹਮਣੇ ਕਿੱਕ, ਬੈਕ ਕਿੱਕ ਅਤੇ ਸਾਇਡ ਕਿੱਕ
6. ਖੇਡ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰਨਾ

(8) ਕੁਸ਼ਤੀਆਂ

1. ਮੁੱਢਲੀ ਸਕਿਲ
2. ਭਾਰਤੀ ਸਟਾਇਲ
3. ਦਸਤੀ : ਇਸਦਾ ਕਾਊਂਟਰ ਅਤੇ ਰੀ-ਕਾਊਂਟਰ
4. ਮੋੜਾ : ਇਸਦਾ ਕਾਊਂਟਰ ਅਤੇ ਰੀ-ਕਾਊਂਟਰ

5. ਬੰਗੜੀ : ਇਸਦਾ ਕਾਊਂਟਰ ਅਤੇ ਗੀ-ਕਾਊਂਟਰ
6. ਮੋਚ : ਇਕਹਰੀ ਅਤੇ ਦੋਹਰੀ
7. ਕੁਸ਼ਤੀ ਦਾ ਅਭਿਆਸ

(9) ਕ੍ਰਿਕਟ

1. ਬੈਟਿੰਗ : ਪਕੜ, ਸਟਾਂਸ, ਸਟਰੋਕ, ਬੈਕ, ਲਿਫਟ, ਡੀਫੈਂਸ, ਬੈਟਿੰਗ
2. ਬਾਊਲਿੰਗ : (1) ਪਕੜ (2) ਸਿੰਪਲ ਬਾਊਲਿੰਗ
3. ਫੀਲਡਿੰਗ : ਗੇਂਦ ਨੂੰ ਰੋਕਣ, ਕੈਚ ਕਰਨਾ।

(10) ਮੁੱਕੇਬਾਜ਼ੀ

1. ਬਾਕਸਿੰਗ ਸਟਾਂਸ
2. ਫੁੱਟ ਵਰਕ (ਪੈਰਾਂ ਦੀ ਹਰਕਤ ਸਾਰਿਆਂ ਪਾਸਿਆਂ ਤੋਂ)
3. ਸਿੱਧੇ ਪੰਚ
4. ਮੁੱਢਲੇ ਬਚਾਓ

(11) ਤੈਰਾਕੀ

1. ਤੈਰਾਕੀ ਦੀ ਜਾਣ-ਪਛਾਣ
2. ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦੀ ਸਿਖਲਾਈ
3. ਸਿੱਧੇ ਤੈਰਨਾ
4. ਤਲਾਬ ਵਿੱਚ ਸੁਰੱਖਿਆ

(12) ਖੋ-ਖੋ

1. ਮੁੱਢਲੀ ਜਾਣਕਾਰੀ
2. ਚੋਰਸ ਖਾਨੇ ਵਿੱਚ ਠੀਕ ਢੰਗ ਨਾਲ਼ ਬੈਠਣਾ
3. ਖੋ-ਖੋ ਵਿੱਚ ਖੜ੍ਹੇ ਹੋਣਾ
4. ਡਾਜ਼ ਦੇਣਾ ਜਾਂ ਝਕਾਨੀ ਮਾਰਨਾ
5. ਅਸਲੀ ਖੇਡ

(13) ਸੋਫਟ ਬਾਲ

1. ਸਟਾਂਸ : ਸਟਰਾਈਕਰ ਲਈ
2. ਸਟਾਂਸ : ਪੀਚਿੰਗ
3. ਕੈਂਚਰ ਲਈ ਅਭਿਆਸ
4. ਥਰੋ ਦੀ ਬਾਲ

ਗਰੁੱਪ (ਅ) ਜਿਮਨਾਸਟਿਕ

(ੳ) ਬਿਨਾਂ ਸਮਾਨ ਤੋਂ ਅਭਿਆਸ

1. ਮੁੱਢਲੀਆਂ ਜਿਮਨਾਸਟਿਕ ਸਥਿਤੀਆਂ
2. ਨਾਚ ਕਦਮ
3. ਅੱਗੇ ਅਤੇ ਪਿੱਛੇ ਲੋਟਣੀ ਖਾਣਾ
4. ਸਪਲਿਟ ਅਤੇ ਸੀਜ਼ਰ ਜੰਪ
5. ਰੱਸੀ ਟੱਪਣਾ
6. ਦੌੜਦੇ ਹੋਏ ਲੰਬੀ ਛਾਲ ਮਾਰਨਾ

(ਅ) ਬੈਲਿਸਿੰਗ ਬੀਮ ਤੇ ਕਸਰਤਾਂ ਲੜਕੀਆਂ ਲਈ

1. ਮਾਊਂਟਸ (ਚੜਨਾ) ਬੀਮ ਉੱਤੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸੋਖੇ ਢੰਗਾਂ ਨਾਲ਼ ਚੜ੍ਹਨਾ
2. ਡਿਸਮਾਊਂਟਸ (ਉਤਰਨਾ)
3. ਬੀਮ 'ਤੇ ਚੱਲਣਾ : ਚੱਲਣ ਦੇ ਸੋਖੇ ਢੰਗਾਂ ਨੂੰ ਵਰਤਦੇ ਹੋਏ ਚੱਲਣਾ

4. ਬੀਮੇ ਦੇ ਨੱਚਣ ਵਾਲੇ ਕਦਮ (ਸਟੈੱਪ) ਲੈਣੇ।

(ਏ) ਵਾਲਟਿੰਗ (ਹੋਰਸ) (ਬੋਰਡ ਬੋਸ) ਲੜਕੇ

1. ਸਾਧਾਰਨ ਜੰਪ ਲੈਣਾ ਅਤੇ ਡਿੱਗਣਾ
2. ਨੀਜ਼ ਐਨ, ਜੰਪ ਆਫ (ਗੋਡੇ ਤਿਆਰ ਕਰਨੇ ਅਤੇ ਜੰਪ ਮਾਰਨਾ)
3. ਐਸਟਾਰਈਡ ਵਾਲਟ (ਲੱਤਾਂ ਖੋਲ੍ਹ ਕੇ ਜੰਪ ਕਰਨਾ)
4. ਥਰੋ ਵਾਲਟ (ਘੋੜਾ ਪਾਰ ਕਰਨਾ)

ਗਰੁੱਪ (ਏ) ਨੋਟ:- ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਹੇਠ ਲਿਖਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸੇ ਇੱਕ ਦੀ ਚੋਣ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ।

1. ਯੋਗ : ਤਾੜ ਆਸਣ, ਅਰਧ ਚੰਦਰ ਆਸਣ, ਭੁਜੰਗ ਆਸਣ
2. ਕਾਲੀਸਥੈਨਿਕ : ਹਲਕੀਆਂ ਜਿਮਨਾਸਟਿਕ ਕਸਰਤਾਂ ਜਾਂ ਐਲ.ਐਫ.ਸੀ, ਸਿਲੇਬਸ ਅਨੁਸਾਰ
3. ਲੋਕ ਨਾਚ : ਭੰਗੜੇ ਦੇ ਮੂਲ ਕਦਮ
4. ਛੋਟੀਆਂ ਖੇਡਾਂ : ਅਧਿਆਪਕ ਆਪਣੀ ਸੂਝ ਅਨੁਸਾਰ ਖੇਡਾਂ ਕਰਵਾਏ।

ਪਾਠ-ਪੁਸਤਕ : ਸਿਹਤ ਅਤੇ ਸਰੀਰਿਕ ਸਿੱਖਿਆ-6 (ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ, ਪੰਜਾਬੀ ਅਤੇ ਹਿੰਦੀ ਮਾਧਿਅਮ)
ਪੰਜਾਬ ਸਕੂਲ ਸਿੱਖਿਆ ਬੋਰਡ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ

ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਛੇਵੀਂ
VIII. ਕੰਪਿਊਟਰ ਸਾਇੰਸ

ਪਾਠਕ੍ਰਮ (ਲਿਖਤੀ)

ਪਾਠ 1: ਕੰਪਿਊਟਰ ਨਾਲ ਜਾਣ-ਪਛਾਣ

ਕੰਪਿਊਟਰ ਕੀ ਹੈ, ਕੰਪਿਊਟਰ ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ, ਅਸੀਂ ਕੰਪਿਊਟਰ ਤੇ ਕੀ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ?, ਕੰਪਿਊਟਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ, ਕੰਪਿਊਟਰ ਦੀਆਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ,ਕਪਿਊਟਰ ਦੀਆਂ ਸੀਮਾਵਾਂ

ਪਾਠ 2: ਕੰਪਿਊਟਰ ਦੀ ਕਾਰਜ ਪ੍ਰਣਾਲੀ

ਸੀ.ਪੀ.ਯੂ. ਦਾ ਬਲਾਕ ਡਾਇਆਗ੍ਰਾਮ, ਕੰਪਿਊਟਰ ਦੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ

ਪਾਠ 3: ਵਿੰਡੋਜ਼ ਨਾਲ ਜਾਣ-ਪਛਾਣ

ਆਪਰੇਟਿੰਗ ਸਿਸਟਮ ਕੀ ਹੈ?, ਕੰਪਿਊਟਰ ਕਿਵੇਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨਾ ਹੈ?, ਡੈਸਕਟੱਾਪ ਕੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ? ਆਇਕਨਜ਼, ਟਾਸਕਬਾਰ ਅਤੇ ਸ਼ਾਰਟਕੱਟ, ਆਇਕਨਜ਼ ਕੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ?, ਟਾਸਕਬਾਰ ਕੀ ਹੈ?, ਵਿੰਡੋਜ਼ ਦੇ ਭਾਗ: ਟਾਇਟਲਬਾਰ, ਮੀਨੂੰਬਾਰ, ਟੂਲਬਾਰ, ਸਕਰੋਲਬਾਰ, ਕੰਪਿਊਟਰ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਬੰਦ ਕਰਨਾ ਹੈ?

ਪਾਠ 4: ਐਮ.ਐਸ. ਪੇਂਟ ਨਾਲ ਜਾਣ-ਪਛਾਣ

ਪੇਂਟ ਕੀ ਹੈ?, ਐਮ.ਐਸ. ਪੇਂਟ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨਾ, ਪੇਂਟ ਦੀ ਵਿੰਡੋ ਦੇ ਭਾਗ, ਕੰਮ ਨੂੰ ਸੇਵ ਕਰਨਾ

ਪਾਠ 5: ਐਮ. ਐਸ. ਪੇਟ (ਭਾਗ-2)

ਹੋਮ ਟੈਬ ਰਿਬਨ, ਵਿਊ ਟੈਬ ਰਿਬਨ

ਪਾਠ 6: ਹਾਰਡ ਵੇਅਰ ਐਂਡ ਸਾਫਟਵੇਅਰ

ਹਾਰਡਵੇਅਰ ਕੀ ਹੈ?, ਸਾਫਟਵੇਅਰ ਕੀ ਹੈ?, ਸਾਫਟਵੇਅਰ ਦੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ, ਸਿਸਟਮ ਸਾਫਟਵੇਅਰ ਅਤੇ ਐਪਲੀਕੇਸ਼ਨ ਸਾਫਟਵੇਅਰ, ਹਾਰਡਵੇਅਰ ਅਤੇ ਸਾਫਟਵੇਅਰ ਵਿੱਚ ਸਬੰਧ

ਪਾਠ 7: ਇਨਪੁੱਟ ਯੰਤਰ

ਇਨਪੁੱਟ ਯੰਤਰ, ਇਨਪੁੱਟ ਯੰਤਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ, ਕੀਅ-ਬੋਰਡ, ਮਾਊਸ, ਮਾਈਕਰਫੋਨ, ਸਕੈਨਰ, ਵੈਬ ਕੈਮਰਾ, ਟਚ ਪੈਡ, ਬਾਰ ਕੋਡ ਰੀਡਰ, ਲਾਈਟ ਪੈੱਨ, ਜੁਆਇ ਸਟਿੱਕ, ਟਚ ਸਕਰੀਨ, ਟਰੈਕ ਬਾਲ, ਮੈਗਨੈਟਿਕ ਇੰਕ ਕਾਰਡ ਰੀਡਰ, ਡਿਜੀਟਾਈਜ਼ਰ, ਬਾਇਓਮੀਟਰਿਕ, ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ ਸਿਗਨੇਚਰ ਪੈਡ

ਪਾਠ 8: ਆਊਟਪੁੱਟ ਯੰਤਰ

ਆਊਟਪੁੱਟ ਯੰਤਰ, ਆਊਟਪੁੱਟ ਯੰਤਰ ਦੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ, ਮੋਨੀਟਰ, ਪ੍ਰਿੰਟਰ, ਸਪੀਕਰ, ਹੈਡਫੋਨ, ਪਲੋਟਰ, ਪ੍ਰੋਜੈਕਟਰ

ਪਾਠ 9: ਐਮ.ਐਸ. ਵਰਡ ਨਾਲ ਜਾਣ-ਪਛਾਣ

ਜਾਣ-ਪਛਾਣ, ਵਰਡ-ਪ੍ਰੋਸੈਸਿੰਗ ਕੀ ਹੈ?, ਵਰਡ-ਪ੍ਰੋਸੈਸਿੰਗ ਸਾਫਟਵੇਅਰ ਦੀਆਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ, ਵੱਖ-ਵੱਖ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਰਡ-ਪ੍ਰੋਸੈਸਿੰਗ ਸਾਫਟਵੇਅਰ, ਨੋਟਪੈਡ, ਵਰਡਪੈਡ, ਐਮ.ਐਸ. ਵਰਡ , ਐਮ.ਐਸ. ਵਰਡ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਕੇ ਨਵਾਂ ਡਾਕੂਮੈਂਟ ਬਣਾਉਣਾ, ਨਵੇਂ/ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਬਣੇ ਡਾਕੂਮੈਂਟ ਨੂੰ ਸੇਵ ਕਰਨਾ

ਪ੍ਰਯੋਗੀ ਪਾਠਕ੍ਰਮ

ਪ੍ਰਯੋਗ-1 ਕੰਪਿਊਟਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਿਹੜੇ-ਕਿਹੜੇ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ?

ਪ੍ਰਯੋਗ-2 ਸੀ.ਪੀ.ਯੂ. ਦੀ ਬਲਾਕ -ਡਾਇਗ੍ਰਾਮ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ।

ਪ੍ਰਯੋਗ-3 ਕੰਪਿਊਟਰ ਨੂੰ ਚਲਾਉਣ (ਸਟਾਰਟ) ਦੇ ਸਟੈਪ ਦੱਸੋ।

ਪ੍ਰਯੋਗ-4 ਮਾਈ ਕੰਪਿਊਟਰ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਭਾਗਾਂ ਨੂੰ ਚਿੱਤਰਰਾਹੀਂ ਸਮਝਾਓ।

ਪ੍ਰਯੋਗ-5 ਕੰਪਿਊਟਰ ਨੂੰ ਬੰਦ ਕਰਨ ਦੇ ਪੜਾਅ ਦੱਸੋ।

ਪ੍ਰਯੋਗ-6 ਐਮ.ਐਸ.ਪੇਂਟ ਨੂੰ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਦੇ ਪੜਾਅ ਦੱਸੋ।

ਪ੍ਰਯੋਗ-7 ਪੇਂਟ ਦੀ ਵਿੰਡੋ ਦੇ ਭਾਗਾਂ ਦੀ ਚਿੱਤਰ ਬਣਾ ਕੇ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ।

ਪ੍ਰਯੋਗ-8 ਪੇਂਟ ਵਿੱਚ ਕੰਪਿਊਟਰ ਦਾ ਚਿੱਤਰ ਬਣਾਓ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਨਾਮ ਨਾਲ ਸੇਵ ਕਰੋ।

ਪ੍ਰਯੋਗ-9 ਪੇਂਟ ਵਿੱਚ ਵਾਤਾਵਰਣ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਸਬੰਧੀ ਚਿੱਤਰ ਬਣਾ ਕੇ ਡੈਸਕਟਾਪ ਬੈਕਗਰਾਊਂਡ ਸੈੱਟ ਕਰੋ।

ਪਪ੍ਰਯੋਗ-1● ਟੈਕਸਟ ਟੂਲ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਕੇ ਆਪਣਾ ਨਾਮ ਲਿਖੋ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਅੰਡਰਲਾਈਨ ਕਰੋ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਫੋਂਟ ਸਾਈਜ਼ 28 ਸੈੱਟ ਕਰੋ।

ਪ੍ਰਯੋਗ-11 ਹੇਠ ਦਿੱਤੇ ਤਸਵੀਰ ਵਿਚੋਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਹਾਰਡ ਵੇਅਰ ਦੇ ਨਾਮ ਲਿਖੋ।

ਪ੍ਰਯੋਗ-12 ਹੇਠ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਕੰਪਿਊਟਰ ਕੇਸ ਦੀ ਤਸਵੀਰ ਵਿੱਚੋਂ ਅਗਲੇ ਅਤੇ ਪਿਛਲੇ ਪਾਸੇ ਦੇ ਹਿੱਸਿਆਂ ਦੇ ਨਾਮ ਲੇਬਲ ਕਰੋ।

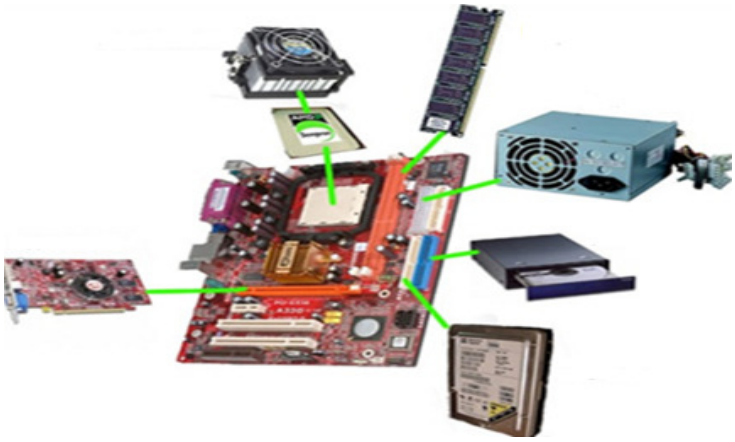

ਪ੍ਰਯੋਗ-13 ਮਾਊਸ ਦਾ ਚਿੱਤਰ ਤਿਆਰ ਕਰੋ ਅਤੇ ਇਸਦੇ ਬਟਨਾਂ ਦੇ ਕੰਮ ਦੱਸੋ।

ਪ੍ਰਯੋਗ–14 ਮੋਨੀਟਰ ਅਤੇ ਫਲੈਟ ਪੈਨ ਲਡਿਸਪਲੇ ਦਾ ਚਿੱਤਰ ਬਣਾਓ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਅੰਤਰ ਦੱਸੋ।

ਪ੍ਰਯੋਗ–15 ਹੇਠ ਦਿੱਤੀ ਤਸਵੀਰ ਵਿਚੋਂ ਮਦਰ–ਬੋਰਡ ਨਾਲ ਜੁੜਨ ਵਾਲੇ ਹਾਰਡਵੇਅਰ ਉਪਕਰਨ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕਰੋ ਅਤੇ ਨਾਮ ਲਿਖੋ।

ਪ੍ਰਯੋਗ–16 ਹੇਠ ਦਿੱਤੀ ਤਸਵੀਰ ਵਿਚੋਂ ਵੱਖ–ਵੱਖ ਐਪਲੀਕੇਸ਼ਨ ਸੋਫਟਵੇਅਰ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕਰੋ ਅਤੇ ਨਾਮ ਲਿਖੋ।

ਪ੍ਰਯੋਗ–17 ਕੰਪਿਊਟਰ ਲੈਬ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦ ਕੀਅ–ਬੋਰਡ ਤੋਂ ਸਪੈਸ਼ਲ ਕੀਜ਼ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕਰਕੇ ਸੂਚੀ ਤਿਆਰ ਕਰੋ।

ਪ੍ਰਯੋਗ–18 ਹੇਠ ਦਿੱਤੇ ਤਸਵੀਰਾਂ ਵਿਚੋਂ ਵੱਖ–ਵੱਖ ਪ੍ਰਿੰਟਰਾਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕਰੋ ਅਤੇ ਨਾਮ ਲਿਖੋ।

ਪ੍ਰਯੋਗ–19 ਹੇਠ ਦਿੱਤੀਆਂ ਤਸਵੀਰਾਂ ਵਿਚੋਂ ਵੱਖ–ਵੱਖ ਇਨਪੁੱਟ/ਆਊਟਪੁੱਟ ਡਿਵਾਈਸਜ਼ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕਰੋ ਅਤੇ ਨਾਮ ਲਿਖੋ।

ਪ੍ਰਯੋਗ–2● MS WORD ਦੀ ਵਿੰਡੋ ਖੋਲ ਕੇ ਕੰਪਿਊਟਰ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਕੋਈ 10 FULL-FORMS ਟਾਈਪ ਕਰੋ ਅਤੇ ਫਾਈਲ ਨੂੰ ਸੇਵ ਕਰੋ।

ਚੌਣਵੇ ਵਿਸ਼ੇ

ਛੇਵੀਂ ਸ਼੍ਰੇਣੀ

1. ਜਿਉਮੈਟਰੀਕਲ ਡਰਾਇੰਗ ਅਤੇ ਚਿੱਤਰਕਲਾ

(ਭਾਗ – 1)

ਡਰਾਇੰਗ

(ੳ) ਜਿਉਮੈਟਰੀਕਲ ਡਰਾਇੰਗ (ਜ਼ਰੂਰੀ)

ਡਰਾਇੰਗ ਵਿੱਚ ਵਰਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਜੰਤਰਾਂ ਦੀ ਜਾਣ ਪਛਾਣ ਅਤੇ ਵਰਤੋਂ ਦੇ ਢੰਗ।

1. ਰੇਖਾਵਾਂ ਅਤੇ ਰੇਖਾਵਾਂ ਦੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੇ ਅਧਾਰਿਤ ਪ੍ਰਸ਼ਨ।

2. ਕਣ ਅਤੇ ਕਣਾਂ ਦੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਤੇ ਅਧਾਰਿਤ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ।

(ਭਾਗ – 2) ਚਿੱਤਰਕਲਾ

(ਅ) ਮਾਡਲ ਡਰਾਇੰਗ (Model Drawing) (ਵਸਤੂ ਚਿਤਰਣ) (ਜ਼ਰੂਰੀ)

ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਆਇਤਾਕਾਰ ਵਸਤੂਆਂ ਦੇ ਚਿੱਤਰ ਬਣਾਉਣੇ :

ਸਲੇਟ, ਪੁਸਤਕ ,ਇਮਤਿਹਾਨੀ ਗੱਤਾ ,ਲਿਫ਼ਾਫਾ ,ਪਤੰਗ ਆਦਿ।

ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਗੋਲਾਕਾਰ ਵਸਤੂਆਂ ਦੇ ਚਿੱਤਰ ਬਣਾਉਣੇ–

ਗਲਾਸ, ਜੱਗ, ਪਿਆਲੀ ,ਪਲੇਟ ਅਤੇ ਗਮਲਾ।

ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਸਾਧਾਰਣ ਫਲਾਂ ਤੇ ਸਬਜ਼ੀਆਂ ਦੇ ਚਿੱਤਰ ਬਣਾਉਣੇ–

ਸੇਬ, ਅੰਬ, ਬੈਂਗਣ, ਸ਼ਲਗਮ, ਗਾਜਰ, ਖਰਬੂਜਾ, ਕੇਲਾ ਆਦਿ।

ਉਪਰੋਕਤ ਆਇਤਾਕਾਰ , ਗੋਲਾਕਾਰ ਅਤੇ ਸਧਾਰਨ ਫਲ ਸਬਜ਼ੀਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਦੋ ਵਸਤੂਆਂ ਨੂੰ ਇਕਠਿਆਂ ਰੱਖਕੇ ਚਿੱਤਰਨਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਆਇਤਾਕਾਰ ਜ਼ਰੂਰ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਦੂਸਰੀ ਕੋਈ ਇੱਕ ਗੋਲਾਕਾਰ ਵਸਤੂ, ਫਲ ਜਾਂ ਸਬਜ਼ੀ ਹੋਵੇ।

ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਅਤੇ ਛਾਂ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਪੈਨਸਲ ਜਾਂ ਪੇਸਟਲ ਰੰਗਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਕਰੋ ।

(ੲ) ਕਲਪਨਾਮਈ ਚਿੱਤਰਕਲਾ (Imaginative Drawing)

1. (i) ਫਰੀਹੈਂਡ ਸਕੈਚਿੰਗ /ਚਾਰਕੋਲ, ਪੈਨਸਲ, ਕਰੇਓਨ ਪੇਸਟਲ(Crayon Pastel) , ਬੁਰਸ਼ ਰੰਗਾਂ ਦੁਆਰਾ ਆਕਾਰਾਂ ਦੇ ਕਲਪਨਾਮਈ ਸਕੈਚ ਤਿਆਰ ਕਰਨੇ।

   (ii) ਬੱਚੇ ਦਾ ਸੁਤੰਤਰ ਸਵੈ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ (Freehand self expression) ਨਿਤਾਪ੍ਰਤੀ ਦੇ ਜੀਵਨ ਵਿੱਚ ਵਾਪਰਦੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ, ਦ੍ਰਿਸ਼ਾਂ ਦੀ ਚਿੱਤਕਾਰੀ ਜਿਵੇਂ ਧਰਤੀ ਦ੍ਰਿਸ਼, ਧਾਰਮਿਕ ਸਥਾਨ। (ਗੁਰਦੁਆਰਾ, ਮੰਦਰ ਆਦਿ)।

   (iii) ਸਾਧਾਰਨ ਚਿੱਤਰ–ਰੇਲ ਗੱਡੀ, ਛਕੜਾ, ਗੱਡਾ ਆਦਿ।

ਨੋਟ: ਕਲਪਨਾਮਈ ਚਿਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਸ਼ੁੱਧਤਾ ਤੇ ਅਨੁਪਾਤ ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਨਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ । ਕਲਪਨਾਮਈ ਚਿੱਤਰਾਂ ਵਿਚਲੇ ਕੰਮ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਪੇਸਟਲ ਜਾਂ ਪਾਣੀ ਦੇ ਰੰਗ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ।

2. ਅਕਾਰੀ ਰੇਖਾ ਚਿੱਤਰ (Figure Drawing)

i. ਤੀਲੀ ਰੇਖਾਵਾਂ (Stick figure Drawing) ਦੁਆਰਾ ਮਨੁੱਖੀ ਚਿੱਤਰ ਤਿਆਰ ਕਰਨੇ।

ii. ਸਮਾਨੀ ਰੇਖਾਵਾਂ ਨਾਲ ਰੇਖਾ ਵਿਧੀ ਦੁਆਰਾ ਆਮ ਜਾਣੇ ਪਛਾਣੇ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਤਿੰਨ ਪੰਛੀਆਂ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸਥਿਤੀਆਂ ਵਿੱਚ ਚਿੱਤਰ ਬਣਾਉਣੇ ।

1. ਕਾਂ 2. ਤੋਤਾ 3. ਬੱਤਖ

iii. ਕਾਰਟੂਨ ਡਰਾਇੰਗ (ਹਾਸਰਸ/ਵਿਅੰਗ ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਮਨੁੱਖੀ, ਜਾਨਵਰ ਅਤੇ ਪੰਛੀਆਂ ਦੇ ਕਾਰਟੂਨ ਚਿੱਤਰ ਤਿਆਰ ਕਰਨੇ)

3. ਅੱਖਰ ਲਿਖਣ ਕਲਾ ਅਤੇ ਪੋਸਟਰ ਡਿਜ਼ਾਈਨਿੰਗ (Lettering & Poster Designing)

ਕਲਮ ਅਤੇ ਬੁਰਸ਼ ਦੁਆਰਾ ਕਾਲੀ ਸਿਆਹੀ ਵਿੱਚ ਪੰਜਾਬੀ, ਹਿੰਦੀ ਅਤੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਸਾਧਾਰਨ ਸੰਦੇਸ਼ (Mottoe's) ਮੋਟੇ ਅੱਖਰਾਂ ਵਿੱਚ ਲਿਖਣੇ ਜਿਹੜੇ ਕਿ ਦੋ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਹੋਣ। ਸ਼ਬਦ ਤੋਂ ਸ਼ਬਦ ਅਤੇ ਸਤਰ ਤੋਂ ਸਤਰ ਵਿੱਚ ਰੱਖੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਆਪਸੀ ਫਾਸਲੇ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਤੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਧਿਆਨ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ । ਦੁੱਧ ਪੀਓ ਦਾ ਪੋਸਟਰ ਬਣਾਉਣਾ।

4. ਡਿਜ਼ਾਇਨ (Design)

i. ਡਿਜ਼ਾਇਨ ਅਤੇ ਰੰਗ ਯੋਜਨਾ (Colour Scheme) ਸਿੱਧੀਆਂ ਅਤੇ ਗੋਲ ਰੇਖਾਵਾਂ ਦੁਆਰਾ ਇਕਾਈ (Unit) ਬਣਾਉਣ, ਸਾਰੇ ਸਿਧਾਂਤ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ, ਨਮੂਨਿਆਂ ਵਿੱਚ ਰੰਗਾਂ ਨੂੰ ਫਬਾਉਣ ਬਾਰੇ ਗਿਆਨ।

ii. ਸਟੈਨਸਲਿੰਗ(Stencilling) :-ਫੁੱਲਾਂ ਤੇ ਪੱਤੀਆਂ ਦੇ ਸਟੈਂਸਲ ਕੱਟਣੇ।

iii. ਕੋਲਾਜ ਦੀ ਰਚਨਾ : ਰੰਗਦਾਰ ਕਾਗਜ ਨੂੰ ਕੱਟ, ਜੋੜ ਕੇ ਚਿੱਤਰ ਤਿਆਰ ਕਰਨੇ।

छठी श्रेणी

2. संस्कृत

सामान्य उद्देश्यः

1. छात्रों को सरल संस्कृत भाषा का शुद्ध उच्चारण सिखाना ।
2. छात्रों में सरल संस्कृत पढ़ने एवं भाषान्तर करने की क्षमना उत्पन्न करना ।
3. संस्कृत में सरल वाक्य लिख सकने की योग्यता का विकास करना ।
4. श्लोंकों को कण्ठस्थ कर सस्वर वाचन की योग्यता का विकाय करना ।
5. छात्रों को संस्कृत व्याकरण का सामान्य परिचय कराना ।
6. छात्रों में सत्प्रवृतियों का विकास करना ।

शिक्षण विधि :

1. रूचि संवर्धन के लिए दृश्य–श्रव्य उपकरणों का प्रयोग किया जाए ।
2. पाठ को दैनिक एवं निकट परिवेश को साथ सम्बन्धित किया जाए ।
3. संस्कृत शब्दों एवं रचना की तुलना, जहां तक सम्भव हो, हिन्दी और पंजाबी से की जाएं, जिससे विद्यार्थी को संस्कृत के साथ आत्मीयता स्थापित करने में सहायता मिले ।
4. व्याकरण को केवल रटने का विषय न बना कर, उसे व्यावहारिक विधि से समझाया जाएं ।
5. संस्कृत शब्दों और वाक्यों के शुद्ध उच्चारण और लेखन के अभ्यास पर बल दिया जाऐं ।
6. दैनिक व्यवहार में सरल वाक्यों को प्रयोग किया जाएं ।
7. व्यक्तिगत एवं सामुहिक सस्वर वाचन, श्लोक– उच्चारण, अन्त्याक्षरी आदि की प्रतियोगिता कराना उपयोती होगा ।

संस्कृत
छठी श्रेणी

(क) पाठ्य पुस्तक

1. संस्कृत वाक्यों का अर्थ (हिन्दी या पंजाबी भाषा में)
2. दस संस्कृत शब्दों का हिन्दी में अर्थ
3. पाठ्य पुस्तक के अभ्यासों और पाठों पर आधारित पाँच प्रश्न, रिक्त स्थान पूर्ति
4. संस्कृत लोकोक्तियां का हिन्दी अनुवाद
5. कहानी का सार हिन्दी में (काकःलोमश ःच)

(ख) व्याकरण

1. निम्नलिखित शब्दों के रूप सब विभक्तियों में

   (क) अकारान्त पुंलिंगः– बालक, देव, नर, अज, गज, अश्व, सिंह, वानर, काक, शुक,

   (ख) अकारान्त नपुंसक लिंगः– फल, वन, कमल, पत्र, पुस्तक।
2. निग्नलिखित सर्वनामों के रूप केवल प्रथमा विभिक्ति में तद् (पुं., नपुं.) युष्पद्, अस्मद् ।
3. संरव्यावाची शब्द : एक से दस तक संरव्यावाची शब्द, पुंलिंग, नपुंसक लिंग में केवल प्रथमा विभक्ति में ।
4. निम्नलिखित परस्मैपदी धातुओं के रूप केवल लट् लकार मेंः–

   (क) भ्वादिगण :– भू, हस्, खेल्, चल्, चर्, पठ्, खाद्, पा(पिब्), कूज्, गर्ज्, गम्, गच्छ्, धाव्, पत्, वद्, नी(नय्) ।

   (ख) तुदादिगण : लिख् मिल् सिच् (सिंच्), विश् प्रच्छ्, (पृच्छ्)
5. अनुवाद : पाठ्य पुस्तक के अभ्यासों में दिए गए हिन्दी वाक्यों का संस्कृत में अनुवाद

निर्धारित पाठ्य–पुस्तक : संस्कृत पुस्तक–6

पंजाब स्कूल शिक्षा बोर्ड द्वारा प्रकाशित

4.ਉਰਦੂ

SYLLABUS OF URDU OPTIONAL CALSS-VI

نصابی کتاب: جانِ پہچان (چھٹی جماعت کیلئے) شائع کردہ: N.C.E.R.T. New Delhi

تحریری پرچہ نمبر ۹۰
داخلی تعین نمبر ۱۰
کل نمبر ۱۰۰

وقت: ۳ گھنٹے

I	دیئے گئے دس حروف کو ملا کر لفظ بنانا۔	10
II	دیئے گئے دس لفظوں کو توڑ کر حروف بنانا۔	10
III	تشدید والے/ ہمزہ والے/نون غنہ والے پانچ لفظ لکھنا۔	5
IV	گھر میں استعمال ہونے والی پانچ چیزوں کے نام لکھنا/ پرندوں/رنگوں کے نام لکھنا۔	5
V	دس الفاظ کے واحد جمع لکھنا۔	10
VI	کوئی پانچ سوالات کے جواب لکھنا۔	10
VII	خالی جگہ پُر کرنا۔	5
VIII	نصابی کتاب میں سے کوئی دو شعر لکھنا۔	5
IX	درختوں کے فائدے، پانی کے فائدے یا ہوا کی اہمیت پر دس جملے لکھنا۔	15
X	سکول کے پرنسپل کے نام بیماری یا گھر پر کام کی بنا پر چھٹی کی درخواست لکھنا۔	15

ਸ਼੍ਰੇਣੀ: ਛੇਵੀਂ

5. ਖੇਤੀਬਾੜੀ

ਲਿਖਤੀ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਲਈ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਪੱਤਰ ਦੀ ਬਣਤਰ

ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਪੱਤਰ ਵਿੱਚ 19 ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਹੋਣਗੇ । ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰਨੇ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹਨ । ਅੰਕਾਂ ਦੀ ਵੰਡ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੈ :

1. ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨੰ. 1 ਤੋਂ 6 ਤੱਕ 1-1 (ਇੱਕ-ਇੱਕ) ਅੰਕਾਂ ਵਾਲੇ ਹੋਣਗੇ । ਇਹ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਆਬਜੈਕਟਿਵ ਟਾਈਪ (ਬਹੁ-ਵਿਕਲਪੀ) ਹੋਣਗੇ ।
2. ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨੰ. 7 ਤੋਂ 12 ਤੱਕ 2-2 (ਦੋ- ਦੋ) ਅੰਕਾਂ ਵਾਲੇ ਹੋਣਗੇ । ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦਾ ਉੱਤਰ ਲਗਭਗ ਇੱਕ-ਦੋ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦਾ ਹੋਵੇਗਾ।
3. ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨੰ. 13 ਤੋਂ 17 ਤੱਕ 4-4 (ਚਾਰ-ਚਾਰ) ਅੰਕਾਂ ਵਾਲੇ ਹੋਣਗੇ । ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦਾ ਉੱਤਰ ਲਗਭਗ ਦੋ-ਤਿੰਨ ਵਾਕਾਂ ਦਾ ਹੋਵੇਗਾ ।
4. ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨੰ. 18 ਤੋਂ 19 ਤੱਕ 6-6 (ਛੇ-ਛੇ) ਅੰਕਾਂ ਵਾਲੇ ਹੋਣਗੇ। ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦਾ ਉੱਤਰ ਪੰਜ-ਛੇ ਵਾਕਾਂ ਵਿੱਚ ਹੋਵੇਗਾ । ਇਹਨਾਂ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਵਿੱਚ ਅੰਦਰੂੰਨੀ ਛੋਟ ਹੋਵੇਗੀ । ਅੰਦਰੂਨੀ ਛੋਟ ਵਾਲਾ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਉਸੇ ਇਕਾਈ ਵਿੱਚੋਂ ਹੋਵੇਗਾ।

ਸਮਾ 2 ਘੰਟੇ **ਪ੍ਰਯੋਗੀ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਲਈ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਪੱਤਰ ਦੀ ਬਣਤਰ**

1. ਪ੍ਰੀਖਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਤਿੰਨ ਪ੍ਰਯੋਗ/ਪ੍ਰਾਜੈਕਟ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਦੋ ਪ੍ਰਯੋਗ/ਪ੍ਰਾਜੈਕਟ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ ਜਾਵੇਗਾ।
2. ਜ਼ਬਾਨੀ ਪ੍ਰਸ਼ਨ
3. ਪ੍ਰਯੋਗੀ ਨੋਟ ਬੁੱਕ
4. ਸੈਂਪਲ ਫਾਈਲ, ਚਾਰਟ ਅਤੇ ਹੋਰ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ ।
5. ਬੀਜਾਂ, ਖਾਦਾਂ, ਫਲਾਂ, ਸੰਦਾਂ ਅਤੇ ਮਸ਼ੀਨਾਂ ਆਦਿ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕਰਨਾ ।

ਪਾਠ-ਕ੍ਰਮ (ਲਿਖਤੀ)

ਪਾਠ 1 : ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਖੇਤੀਬਾੜੀ : ਇੱਕ ਝਾਤ

ਅਰਥ-ਵਿਵਸਥਾ ਵਿੱਚ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਦਾ ਯੋਗਦਾਨ, ਪੰਜਾਬ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦਾ ਹਰੀ ਕ੍ਰਾਂਤੀ ਵਿੱਚ ਯੋਗਦਾਨ, ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਖੇਤੀ ਵਿੱਚ ਖੜੋਤ ਆਉਣ ਦੇ ਕਾਰਨ, ਕੁਦਰਤੀ ਸੋਮਿਆਂ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣਾ ।

ਪਾਠ 2: ਭੂਮੀ

ਭੂਮੀ, ਭੂਮੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਕਾਰਕ, ਕਣਾਂ ਦੇ ਅਧਾਰ ਤੇ ਭੂਮੀ ਦੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ, ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਪਾਈ ਜਾਣ ਵਾਲੀਆਂ ਮਿੱਟੀ ਦੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ, ਭੂਮੀ ਦੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਵੰਡ, ਭੂਮੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ।

ਪਾਠ 3 : ਫ਼ਸਲਾਂ ਦੀ ਵੰਡ

ਫ਼ਸਲਾਂ ਦੀ ਵੰਡ : ਰੁੱਤ, ਬਨਸਪਤੀ ਵਿਗਿਆਨ, ਆਰਥਿਕ, ਜੀਵਨ-ਕਾਲ, ਜਲਵਾਯੂ, ਸਿੰਚਾਈ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਖਾਸ ਮੰਤਵ ਦੇ ਆਧਾਰ ਦੇ ਭੂਮੀ ਦੀ ਵੰਡ।

ਪਾਠ 4 : ਪਾਣੀ ਦਾ ਖੇਤੀ ਵਿੱਚ ਮਹੱਤਵ

ਸਿੰਚਾਈ ਦੀ ਲੋੜ, ਸਿੰਚਾਈ ਦੇ ਸਾਧਨ, ਸਿੰਚਾਈ ਦੇ ਤਰੀਕੇ : ਸਤਹਿ ਸਿੰਚਾਈ, ਸਬ-ਸਤਹਿ ਸਿੰਚਾਈ, ਫੁਹਾਰਾ ਸਿੰਚਾਈ, ਤੁਪਕਾ ਸਿੰਚਾਈ ।

ਪਾਠ 5 : ਖਾਦਾਂ

ਪੌਦਿਆਂ ਲਈ ਖੁਰਾਕੀ ਤੱਤਾਂ ਦੀ ਲੋੜ, ਖਾਦਾਂ ਦੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ : ਕੁਦਰਤੀ ਅਤੇ ਰਸਾਇਣਕ ਖਾਦਾਂ । ਖਾਦਾਂ ਦੀ ਵੱਧ ਵਰਤੋਂ ਦੇ ਨੁਕਸਾਨ।

ਪਾਠ 6 : ਖੇਤੀ ਸੰਦ ਅਤੇ ਮਸ਼ੀਨਾਂ

ਖੇਤੀ ਵਿੱਚ ਸੰਦਾਂ ਅਤੇ ਮਸ਼ੀਨਾਂ ਦਾ ਮਹੱਤਵ । ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਵਿੱਚ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਮੰਤਵਾਂ ਲਈ ਵਰਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਆਧੁਨਿਕ ਸੰਦ ਅਤੇ ਮਸ਼ੀਨਾਂ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ।

ਪਾਠ 7 : ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮੁੱਖ ਫਲ

ਮਨੁੱਖੀ ਭੋਜਨ ਵਿੱਚ ਫ਼ਲਾਂ ਦਾ ਮਹੱਤਵ, ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਫ਼ਲਾਂ ਅਧੀਨ ਰਕਬਾ, ਨਿੰਬੂ ਜਾਤੀ ਦੇ ਫ਼ਲ, ਅਮਰੂਦ, ਅੰਬ, ਨਾਸ਼ਪਾਤੀ, ਬੇਰ, ਲੀਚੀ ਅਤੇ ਆੜੂ ਆਦਿ ਬਾਰੇ ਸੰਖੇਪ ਜਾਣਕਾਰੀ ।

ਪਾਠ 8 : ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਮੁੱਖ ਸਬਜ਼ੀਆਂ

ਮਨੁੱਖੀ ਭੋਜਨ ਵਿੱਚ ਸਬਜ਼ੀਆਂ ਦਾ ਮਹੱਤਵ, ਗਰਮੀ ਅਤੇ ਸਰਦੀ ਰੁੱਤ ਦੀਆਂ ਸਬਜ਼ੀਆਂ । ਆਲੂ, ਮਿਰਚ, ਟਮਾਟਰ, ਕੱਦੂ ਜਾਤੀ ਦੀਆਂ ਸਬਜ਼ੀਆਂ, ਭਿੰਡੀ, ਬੈਂਗਣ, ਗੋਭੀ, ਮਟਰ, ਪਿਆਜ਼, ਜੜ੍ਹਾਂ ਵਾਲੀਆਂ ਅਤੇ ਪੱਤੇਦਾਰ ਸਬਜ਼ੀਆਂ ਬਾਰੇ ਸੰਖੇਪ ਜਾਣਕਾਰੀ ।

ਪਾਠ 9 : ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਫੁੱਲ ਅਤੇ ਸਜਾਵਟੀ ਬੂਟੇ

ਮਨੁੱਖੀ ਜੀਵਨ ਵਿੱਚ ਫੁੱਲਾਂ ਅਤੇ ਸਜਾਵਟੀ ਬੂਟਿਆਂ ਦਾ ਮਹੱਤਵ, ਫੁੱਲਾਂ, ਸਜਾਵਟੀ ਰੁੱਖਾਂ, ਵੇਲਾਂ ਅਤੇ ਝਾੜੀਆਂ ਬਾਰੇ ਸੰਖੇਪ ਜਾਣਕਾਰੀ ।

ਪਾਠ 10: ਖੇਤੀ ਸਹਾਇਕ ਧੰਦੇ

ਖੇਤੀ ਸਹਾਇਕ ਧੰਦਿਆਂ ਦੀ ਲੋੜ, ਖੇਤੀ ਸਹਾਇਕ ਧੰਦੇ - ਖੁੰਬਾਂ ਉਗਾਉਣਾ, ਮਧੂ ਮੱਖੀ ਪਾਲਣ, ਪਸ਼ੂ ਪਾਲਣ, ਸਬਜ਼ੀਆਂ ਉਗਾਉਣਾ, ਖੇਤੀ ਵਸਤਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰੋਸੈਸਿੰਗ, ਖੇਤੀ ਸੇਵਾ ਕੇਂਦਰ, ਖੇਤੀ ਸਲਾਹਕਾਰ ਕੇਂਦਰ ਆਦਿ ।

ਪਾਠ-ਕ੍ਰਮ (ਪ੍ਰਯੋਗੀ)

1. ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਭੂਮੀ ਦੀ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਕਿਸਮਾਂ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇਣਾ ।
2. ਹਾੜੀ ਅਤੇ ਸਾਉਣੀ ਦੀਆਂ ਫਸਲਾਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਅਤੇ ਕਾਸ਼ਤ ਸਬੰਧੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇਣਾ ।
3. ਸਿੰਚਾਈ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਤਰੀਕਿਆਂ ਬਾਰੇ ਦੱਸਣਾ ।
4. ਕੁਦਰਤੀ ਅਤੇ ਰਸਾਇਣਕ ਖਾਦਾਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਵਰਤੋਂ ਸਬੰਧੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇਣਾ ।
5. ਨਵੀਨਤਮ ਖੇਤੀ ਸੰਦ ਅਤੇ ਮਸ਼ੀਨਾਂ ਦਾ ਚਾਰਟ ਆਦਿ ਤਿਆਰ ਕਰ ਕੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇਣਾ ।
6. ਬਾਗ ਦਾ ਦੌਰਾ ਕਰ ਕੇ ਫ਼ਲਾਂ ਦੀ ਕਾਸ਼ਤ ਸਬੰਧੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨਾ ।
7. ਸਕੂਲ ਜਾਂ ਘਰ ਵਿੱਚ ਪੌਸ਼ਟਿਕ ਸਬਜ਼ੀਆਂ ਦੀ ਬਗੀਚੀ ਤਿਆਰ ਕਰਨਾ।
8. ਸਕੂਲ ਵਿੱਚ ਫੁੱਲ, ਸਜਾਵਟੀ ਪੌਦੇ, ਝਾੜੀਆਂ ਅਤੇ ਵੇਲਾਂ ਆਦਿ ਉਗਾਉਣਾ।
9. ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸਹਾਇਕ ਧੰਦੇ ਅਪਣਾਉਣ ਵਾਲੇ ਅਗਾਂਹਵਧੂ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੇ ਫਾਰਮਾਂ ਦਾ ਦੌਰਾ ਕਰਨਾ।

ਛੇਵੀਂ ਸ਼੍ਰੇਣੀ

6. ਕਟਾਈ ਅਤੇ ਸਿਲਾਈ

1. ਕੱਚਾ, ਬਖੀਆ, ਕੱਚਾ ਬਖੀਆ (Run & Back) ਸਾਦੀ ਸਿਲਾਈ , ਉਲੇੜ੍ਹੀ,ਚੋਣਾਂ ਅਤੇ ਬੁਸ਼ਟਰ ਦੇ ਬਟਨ ਲਗਾਉਣ ਦੇ ਸੈਂਪਲ ਤਿਆਰ ਕਰਨੇ।
2. ਉਪਰੋਕਤ ਟਾਂਕਿਆਂ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਕਰਕੇ ਦੋ ਨਰਮ ਭਰੇ ਹੋਏ ਖਿਡੌਣੇ (Soft Toys) ਬਣਾਉਣੇ।
3. ਇੱਕ ਸਾਲ ਤੱਕ ਦੇ ਬੱਚੇ ਦਾ ਝਬਲਾ ਹੱਥ ਨਾਲ ਸਿਲਾਈ ਕਰਕੇ ਤਿਆਰ ਕਰਨਾ।
4. ਦੋ ਤਰੀਕੇ ਦੇ ਲੰਗੋਟ (Diapers) ਹੱਥ ਨਾਲ ਸਿਲਾਈ ਕਰਕੇ ਤਿਆਰ ਕਰਨਾ।

ਨੋਟ: ਲੋੜ ਅਨੁਸਾਰ ਕਟਾਈ ਅਧਿਆਪਕ ਕਰਕੇ ਦੇਣਗੇ।

ਛੇਵੀਂ ਸ਼੍ਰੇਣੀ

7. ਨੀਡਲ ਵਰਕ

1. ਕੱਚਾ ਟਾਂਕਾ, ਬਖੀਆ ਅਤੇ ਉਲੇਡ਼ੀ ਦੇ ਸੈਂਪਲ ਤਿਆਰ ਕਰਨਾ।

2. ਮੈਟੀ ਜਾਂ ਟਾਟ ਦੇ ਮੋਟੇ ਧਾਗੇ ਨਾਲ ਦਸੂਤੀ, ਮੱਛੀ ਟਾਂਕਾ ਅਤੇ ਕਾਂਥਾ ਵਰਕ (ਛੋਟਾ–ਛੋਟਾ ਕੱਚਾ ਟਾਂਕਾ) ਸਿੱਖਣਾ ਅਤੇ ਸੈਂਪਲ ਤਿਆਰ ਕਰਨੇ।

3. ਲਜ਼ੀ ਡੇਜ਼ੀ, ਚੇਨ ਸਟਿਚ ਅਤੇ ਡੰਡੀ ਟਾਂਕੇ ਨਾਲ ਦੋ ਰੁਮਾਲ (9”×9”) ਤਿਆਰ ਕਰਨੇ।

4. ਦਸੂਤੀ ਟਾਂਕੇ ਨਾਲ ਮੇਜ਼ਪੋਸ਼ ਤਿਆਰ ਕਰਨਾ।

5. ਕਾਂਥਾ ਵਰਕ ਨਾਲ ਟਰੇਅ ਕਵਰ ਜਾਂ ਥਾਲੀ ਦਾ ਕਵਰ ਤਿਆਰ ਕਰਨਾ।

ਛੇਵੀਂ ਸ਼੍ਰੇਣੀ

8. ਸੰਗੀਤ (ਗਾਇਨ)

ਪਰਚਾ ਏ –ਲਿਖਤੀ

ਭਾਗ-ੳ

1. ਸੰਗੀਤ (ਗਾਇਨ, ਵਾਦਨ ਅਤੇ ਨ੍ਰਿਤ)
2. ਅੰਲਕਾਰ
3. ਸੁਰ (ਸ਼ੁੱਧ, ਸੁਰ)
4. ਲੈਅ (ਵਿਲੰਬਤ, ਮੱਧ ਅਤੇ ਦਰੁਤ)
5. ਸਪਤਕ (ਮੰਦਰ, ਮੱਧ ਅਤੇ ਤਾਰ)
6. ਅਰੋਹ, ਅਵਰੋਹ

ਭਾਗ-ਅ

1. ਪੰਜ ਅੰਲਕਾਰ ਸ਼ੁੱਧ ਸਵਰ ਵਾਲੇ
2. ਪਾਠ ਕ੍ਰਮ ਦੇ ਤਾਲਾਂ (ਦਾਦਰਾ ਅਤੇ ਕਹਿਰਵਾ) ਦੀ ਜਾਣ ਪਛਾਣ
3. ਪਾਠ ਕ੍ਰਮ ਦੇ ਤਾਲਾਂ ਦੀ ਤਾਲ ਲਿਪੀ

ਪਰਚਾ ਬੀ-ਕਿਰਿਆਤਮਕ ਭਾਗ

ਪਾਠਕ੍ਰਮ

1. ਪੰਜ ਸ਼ੁੱਧ ਸਵਰਾਂ ਵਾਲੇ ਅੰਲਕਾਰਾਂ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਜਿਵੇ

(ੳ) ਅਰੋਹ: ਸਾ ਰੇ ਗਾ ਮਾ ਪਾ ਧਾ ਨੀ ਸਾਂ
ਅਵਰੋਹ : ਸਾਂ ਨੀ ਧਾ ਪਾ ਮਾ ਗਾ ਰੇ ਸਾ

(ਅ) ਅਰੋਹ :ਸਾਸਾ ਰੇਰੇ ਗਾਗਾ.....
ਅਵਰੋਹ :ਸਾਂਸਾਂ ਨੀਨੀ ਧਾਧਾ .....

(ਇ) ਅਰੋਹ :ਸਾਰੇਗਾ ,ਰੇਗਾਮਾ ,ਗਾਮਾਪਾ .....
ਅਵਰੋਹ : ਸਾਂਨੀਧਾ,ਨੀਧਾਪਾ ,ਧਾਪਾਮਾ.....

2. ਦਾਦਰਾਂ ਅਤੇ ਕਹਿਰਵਾ ਤਾਲ ਦੇ ਬੋਲਾਂ ਨੂੰ ਹੱਥ ਨਾਲ ਤਾਲੀ ਦੇ ਕੇ ਉਚਾਰਨ ਕਰਨਾ ।

ਪਾਠ ਪੁਸਤਕਾਂ

1. ਗਾਇਨ (ਪੰਜਾਬੀ) ਮਿਡਲ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਲਈ , ਪੰਜਾਬ ਸਕੂਲ ਸਿੱਖਿਆ ਬੋਰਡ ਵੱਲੋਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ।

2. ਗਾਇਨ (ਹਿੰਦੀ) ਮਿਡਲ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਲਈ, ਪੰਜਾਬ ਸਕੂਲ ਸਿੱਖਿਆ ਬੋਰਡ ਵੱਲੋਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ

ਛੇਵੀਂ ਸ਼੍ਰੇਣੀ

9. ਸੰਗੀਤ ਵਾਦਨ

ਪਰਚਾ ਏ-ਲਿਖਤੀ (ਪਾਠਕ੍ਰਮ)

ਭਾਗ-ਓ

1. ਸੰਗੀਤ(ਗਾਇਨ, ਵਾਦਨ ਅਤੇ ਨਰਿਤ)
2. ਅੰਲਕਾਰ
3. ਸੁਰ(ਸ਼ੁੱਧ, ਕੋਮਲ ਅਤੇ ਤੀਬਰ)
4. ਲੈਅ(ਵਿਲੰਬਤ, ਮੱਧ ਅਤੇ ਦਰੁਤ)
5. ਸਪਤਕ(ਮੰਦਰ, ਮੱਧ ਅਤੇ ਤਾਰ)
6. ਅਰੋਹ, ਅਵਰੋਹ

ਭਾਗ-ਅ

1. ਪੰਜ ਅਲਕਾਰ ਸ਼ੁੱਧ ਸਵਰ ਵਾਲੇ
2. ਪਾਠ ਕ੍ਰਮ ਦੇ ਤਾਲਾਂ (ਦਾਦਰਾ ਅਤੇ ਕਹਿਰਵਾ) ਦੀ ਜਾਣ ਪਛਾਣ
3. ਪਾਠ ਕ੍ਰਮ ਦੇ ਤਾਲਾਂ ਦੀ ਤਾਲ ਲਿਪੀ

ਪਰਚਾ-ਬੀ-ਕਿਰਿਆਤਮਕ ਭਾਗ

ਪਾਠ ਕ੍ਰਮ

1. ਪੰਜ ਸ਼ੁੱਧ ਸਵਰਾਂ ਵਾਲੇ ਅਲਕਾਰਾਂ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਜਿਵੇ

(ਓ) ਅਰੋਹ: ਸਾ ਰੇ ਗਾ ਮਾ ਪਾ ਧਾ ਨੀ ਸਾਂ

ਅਵਰੋਹ: ਸਾਂ ਨੀ ਧਾ ਪਾ ਮਾ ਗਾ ਰੇ ਸਾ

(ਅ) ਅਰੋਹ: ਸਾਸਾ ਰੇਰੇ ਗਾਗਾ..

ਅਵਰੋਹ: ਸਾਂਸਾਂ ਨੀਨੀ ਧਾਧਾ

(ਏ) ਅਰੋਹ: ਸਾਰੇਗਾ,ਰੇਗਾਮਾ, ਗਾਮਾਪਾ

ਅਵਰੋਹ ਸਾਂਨੀਧਾ,ਨੀਧਾਪਾ,ਧਾਪਾਮਾ

2. ਦਾਦਰਾ ਤਾਲ ਅਤੇ ਕਹਿਰਵਾ ਤਾਲ ਦੇ ਬੋਲਾਂ ਨੂੰ ਹੱਥ ਨਾਲ ਤਾਲੀ ਦੇ ਕੇ ਉਚਾਰਨ ਕਰਨਾ

ਪਾਠ ਪੁਸਤਕਾਂ: 1. ਵਾਦਨ(ਪੰਜਾਬੀ) ਮਿਡਲ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਲਈ, ਪੰਜਾਬ ਸਕੂਲ ਸਿੱਖਿਆ ਬੋਰਡ ਵਲੋਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ

2. ਵਾਦਨ(ਹਿੰਦੀ) ਮਿਡਲ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਲਈ, ਪੰਜਾਬ ਸਕੂਲ ਸਿੱਖਿਆ ਬੋਰਡ ਵਲੋਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ

ਛੇਵੀਂ ਸ਼੍ਰੇਣੀ
10. ਗ੍ਰਿਹ ਵਿਗਿਆਨ

ਪਾਠਕ੍ਰਮ (ਲਿਖਤੀ)

1. ਮਨੁੱਖ ਦੀਆਂ ਮੁੱਢਲੀਆਂ ਲੋੜਾਂ: ਭੋਜਨ, ਕੱਪੜਾ ਅਤੇ ਮਕਾਨ
2. ਭੋਜਨ ਦੇ ਕੰਮ: ਭੋਜਨ ਦੇ ਤੱਤ ,ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸ੍ਰੋਤ
3. ਭੋਜਨ ਪਕਾਉਣ ਦੇ ਕਾਰਨ: ਪਕਾਏ ਅਤੇ ਅਣਪਕਾਏ ਭੋਜਨ ਵਿੱਚ ਫਰਕ-ਭੋਜਨ ਪਕਾਉਣ ਦੇ ਤਰੀਕੇ:

   ਭੁੰਨਣਾ, ਸੇਕਣਾ, ਉਬਾਲਨਾ ਅਤੇ ਤਲਣਾ, ਉਦਾਹਰਣਾਂ ਸਮੇਤ।

4. ਘਰ
   - ਘਰ ਦਾ ਅਰਥ
   - ਚੰਗੇ ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਦਾ ਮਹੱਤਵ
   - ਘਰ ਦੀ ਸਫਾਈ -ਝਾੜੂ ਲਾਉਣਾ ,ਪੋਚਾ ਲਾਉਣਾ ਅਤੇ ਬੁਰਸ਼ ਨਾਲ ਸਫਾਈ ਕਰਨੀ
   - ਝਾੜੂਆਂ ਅਤੇ ਬੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ
5. ਸ਼ੁੱਧ ਹਵਾ ਦੀ ਆਵਾਜਾਈ
   - ਹਵਾ ਨੂੰ ਸ਼ੁੱਧ ਕਰਨ ਦੇ ਤਰੀਕੇ
   - ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ
6. ਪਹਿਨਣ ਵਾਲੇ ਕੱਪੜਿਆਂ ਦੀ ਚੋਣ
7. ਸੂਤੀ ਕੱਪੜਿਆਂ ਨੂੰ ਧੋਣਾ
   - ਸੂਤੀ ਕੱਪੜੇ ਸਾਫ ਕਰਨ ਲਈ ਠੀਕ ਸਾਬਨ ਅਤੇ ਪਾਊਡਰ
   - ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਤਿਆਰੀ (ਪ੍ਰੈਸ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਤਹਿ ਲਗਾਉਣਾ)
8. ਨਿੱਜੀ ਸਿਹਤ ਵਿਗਿਆਨ
   - ਅੱਖਾਂ ,ਦੰਦਾਂ ਅਤੇ ਨਹੁੰਆਂ ਦੀ ਸੰਭਾਲ
   - ਨਹਾਉਣ ਦਾ ਮਹੱਤਵ

ਪਾਠਕ੍ਰਮ (ਪ੍ਰਯੋਗੀ)

1. ਮਿੱਟੀ ਦੇ ਤੇਲ ਵਾਲੇ ਸਟੋਵ ਤੇ ਗੈਸ ਦਾ ਸਟੋਵ ਚਲਾਉਣਾ ਅਤੇ ਵਰਤਣਾ ।
2. ਚਾਹ ਬਣਾਉਣਾ ਅਤੇ ਪਰੋਸਣਾ
3. ਆਂਡੇ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਅਤੇ ਅੱਧਾ ਉਬਾਲਣਾ
4. ਨਿੱਜੀ ਕੱਪੜਿਆਂ ਨੂੰ ਧੋਣਾ- ਫਰਾਕ, ਜਾਂਘੀਆਂ, ਸਲਵਾਰ ,ਕਮੀਜ ਅਤੇ ਦੁਪੱਟਾ
5. ਕੱਚਾ, ਬਖੀਆ, ਕੱਚਾ ਬਖੀਆ, ਸਾਦੀ ਸਲਾਈ, ਚੋਣਾਂ ਅਤੇ ਉਲੇਡ਼ੀ ਦੇ ਸੈਂਪਲ ਤਿਆਰ ਕਰਨਾ
6. ਦਸ ਇੰਚ ਲੰਬੇ ਅਤੇ ਦਸ ਇੰਚ ਚੋਡ਼ੇ ਰੁਮਾਲ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਤੇ ਉਲੇਡ਼ੀ ਕਰਨਾ।

ਛੇਵੀਂ ਸ਼੍ਰੇਣੀ

11. ਨ੍ਰਿਤ (ਡਾਂਸ)

ਪਰਚਾ ਏ-ਲਿਖਤੀ (ਪਾਠਕ੍ਰਮ)

ਭਾਗ-ਓ

1. ਹੇਠ ਲਿਖਿਆਂ ਦੀਆਂ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਅਤੇ ਜਾਣਕਾਰੀ:

i. ਨ੍ਰਿਤ

ii. ਸਮ, ਤਾਲੀ, ਖਾਲੀ ਅਤੇ ਲੈਅ

iii. ਪਤਾਕਾ,ਤਰੀਪਤਾਕਾ ਮੁਦ੍ਰਾਵਾਂ

2. ਕੱਥਕ ਨ੍ਰਿਤ ਦੀ ਵੇਸ਼ਭੂਸ਼ਾ

ਭਾਗ-ਅ

1. ਤਿਨ ਤਾਲ ਵਿੱਚ ਕੱਥਕ ਨ੍ਰਿਤ ਦੇ ਦੋ ਤੋੜੇ, ਆਮਦ ਅਤੇ ਇੱਕ ਸਲਾਮੀ ਦੀ ਤਾਲ ਲਿਪੀ ।

2. ਪਾਠ ਕ੍ਰਮ ਦੇ ਤਾਲਾਂ ਦੀ ਜਾਣ-ਪਛਾਣ।

3. ਪਾਠ ਕ੍ਰਮ ਦੇਤਾਲਾਂ ਦੀ ਤਾਲ ਲਿਪੀ

ਪਰਚਾ-ਬੀ ਕਿਰਿਆਤਮਕ ਭਾਗ

ਪਾਠ-ਕ੍ਰਮ

1. ਹੇਠ ਲਿਖਿਆਂ ਦਾ ਤਿੰਨ ਤਾਲ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ :

(ਓ) ਤਤਕਾਰ

(ਅ) ਸਧਾਰਨ ਤੋੜੇ

(ਏ) ਆਮਦ

(ਸ) ਸਲਾਮੀ

2. ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਤਾਲਾਂ ਨੂੰ ਹੱਥ ਨਾਲ ਤਾਲੀ ਦੇ ਕੇ ਉਚਾਰਨ ਕਰਨਾ:

(ਓ) ਕਹਿਰਵਾ

(ਅ) ਤਿੰਨ ਤਾਲ

3. ਲੋਕ ਨ੍ਰਿਤ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ

12. ਪ੍ਰਯੋਗੀ ਕਲਾ ਸਿੱਖਿਆ
(Practical Art Education)

ਨਵੀਂ ਸਿੱਖਿਆ ਨੀਤੀ ਅਧੀਨ ਛੇਵੀਂ, ਸਤੱਵੀਂ, ਅੱਠਵੀਂ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਲਈ ਤਰਤੀਬਵਾਰ ਤਰਖਾਣਾ ਕੰਮ ਮੈਟਲ ਫਿਟਿੰਗ ਟ੍ਰੇਡ ਅਤੇ (ੳ) ਬਿਜਲੀ ਦਾ ਕੰਮ (ਅ) ਰੇਡੀਓ ਦਾ ਕੰਮ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਦੇ ਪਾਠਕ੍ਰਮ ਨੂੰ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਵੰਡਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

(1) ਛੇਵੀਂ ਸ਼੍ਰੇਣੀ	ਕ੍ਰਮ	ਵਿਸ਼ਾ	ਲਿਖਤੀ (ਸਿਧਾਂਤਕ ਹਦਾਇਤਾ)	ਪ੍ਰਯੋਗੀ (ਅਮਲੀ ਅਭਿਆਸ)
	1	ਤਰਖਾਣਾ ਕੰਮ	1,2,3,4,5	1,2,3,4,
	2	ਤਰਖਾਣਾ ਕੰਮ	6,7,8,9	5,6
(2) ਸੱਤਵੀਂ ਸ਼੍ਰੇਣੀ				
	1	ਮੈਟਲ ਫਿਟਿੰਗ	1	1,2,3
	2	ਮੈਟਲ ਫਿਟਿੰਗ	2	4,5
(3) ਅੱਠਵੀਂ ਸ਼੍ਰੇਣੀ				
	1	(ੳ)ਬਿਜਲੀ ਦਾ ਕੰਮ	1,2,3,4	1,2,3
	2	” ”	5,6	4
	1	(ਅ) ਰੇਡੀਓ ਦਾ ਕੰਮ	1,2,3	1,2,3,4
	2	” ”	4,5	5,6,7